

DIRVA

THE FIELD

Nr. 12
Vasaris-Febr. 10, 1958
Cleveland, Ohio

Be bausmių Lietuvoje ir grioviai užanka

(Žinios iš Lietuvos)

Lietuvoje išleistas įsakymas, kuriuo kolchozai ir sovchozai įpareigojami nustatyti laiką valyti nusausinimo sistemos griovius ir taisyti kitus nusausinimo įrengimus, kurie yra jų žemėje. Jei katrie to nepadarė, tai valymo ir taisymo darbai bus atliekami iš biudžetinių lėšų, bet paskui iš atitinkamų kolchozų bei sovchozų būsiandos išreikalaus išlaidos.

Principas teisingas, tik vargas, kad kolchozai neturi tiems darbams atlikti įrankių, o ir žmonių stinga net bėgimiesiems žemdirbystės darbams. Jeigu už juos griovių priežiūros darbus atliks melioracijos mašinų stotys, tai joms atlyginti teks tikrai ne mažesniais normomis, kokiomis ir traktorių stotys nuplūpa už arimo ar kūlimo darbus. O tos mašinų stotys savo atlyginimus išlupa visada pirmoj eilėj, ir tik kas nuo jų lieka, gali būti dalinama tiems, kurie dirba žemę.

Be to, už nusausinimo įrengimų sugadinimą numatytos ir bausmės — bauda iki 250 rublių arba pataisos darbai nuo 3 mėnesių iki 1 metų, ar net kalėjimas nuo 1 iki 2 metų.

LAISKININKŲ DARBAS

Miestuose laisčių išnešiojimas sutvarkytas panašiai, kaip ir seniau. Kaimuose yra patobulinimas: kolchozų valdytojai turi paskirti iš savo darbininkų tarpo laisčininkus, kurių pareiga yra išnešioti pašta. Jie atlyginami iš kolchozo lėšų.

Bet svarbiausioji jų pareiga ne laisčių išnešioti, o rinkti prenumeratą monopolizuotai režimo spaudai ir, žinoma, tuos laikraščius išnešioti. Tuo būdu režiminiai laikraščiai turi didelę armiją "platintojų". Geras laisčininkas (ar laisčininkė, nes tas darbas dažniausiai skiriamas moterims) yra tas, kuris daugiau išpeša prenumeratą iš savo apylinkės žmonių. Už tai jie gauna premijas.

Su laisčių išnešiojimo žmoneis yra suinteresuoti palaikyti geras santykius, nes nori reguliariai gauti laisčius. Todėl reikia būti irgi geriems ir... prenumeruoti daugiau laikraščių, sudaryti išnešiojimo progos gerai pasirodyti ar net ir premiją gauti.

Marijampolėčiams gerai pažįstamas Kostas Stiklius (dabar "gyvena ir džiaugiasi" Krekenavoje, jau 77 metų amžiaus), gavęs 300 rublių pašalpos, sakosi išleidęs tuo pinigais aštuonių laikraščių prenumeratą apmokėti. Svarbiausia — viešai pasiskelbė taip padaręs, kad dar būtų ir toliau galima "gyventi ir džiaugtis".

LIETUVOS "MILIJONIERIAI"

Dabar dažnas dalykas Lietuvoje girdėti apie vis didėjantį naujų milijonierių skaičių. Tie "milijonieriai" yra kolchozai, per metus sudariusieji milijoną ar daugiau rublių bruto pajamų.

Kolchozai (ypač toki, kurie išsikasa į milijonierius) paprastai apima 2-3 tūkstančius hektarų žemės. Kokia jų milijonų reikšmė, paaikškėja palyginus jų bruto pajamas iš hektaro. Jeigu kolchozas sudaro, sakysim, net pusantro milijono rublių bruto pajamų per metus, bet apima 3000

ha žemės, tai išeina, kad iš vieno ha žemės jis gauna tik 500 rublių (arba apie 50 litų) per metus.

Lietuvos laikais (1938-39 metais) visame Lietuvos žemės ūkyje bruto pajamų vidurkis buvo 223 litai ir 18 centų iš ha. Ir tokias bruto pajamas gaudami Lietuvos ūkininkai kalbamaisiais metais turėjo vidutiniškai tik 30 litų gryno pelno, arba mažiau kaip pustrčio nuošimčio nuo jo kapitalo. (1932-36 metų pelno vidurkis buvo tik 12 litų 21 centas, arba mažiau kaip vienas nuošimtis. Tada bruto pajamos vidutiniškai išėjo tik 173 litai ir 69 centai, bet vistiek ne apie 50 litų).

Dabartiniai "milijonieriai" su tokiais pajamomis negali turėti pelno, o jeigu sąskaitas suveda, tai tik dėl to, kad pagrindinė išlaida — darbo atlyginimas yra pastatytas paskutinėje vietoje, pagal dėsni "kiek priėmė". Jeigu kolchozai atlygintų už darbą nors panašiai, kaip fabriko darbininkus (kurie irgi turi didžiausią galvosūkį, kaip iš to atlyginimo pragyventi), tai visi tie "milijonieriai" su tokiais pajamomis neišvengiamai skęstų skolose.

ATIDĖJO PARTIJOS SUVAŽIAVIMĄ

Tik šešias dienas prieš terminą Lietuvos Komunistų Partijos Centro Komitetas nutarė atidėti suvažiavimą vienai savaitei: sausio 31 dieną buvo paskelbta, kad dešimties suvažiavimas šaukiamas vietoj vasario 5 dienos — vasario 12 dieną. (Paprastai trunka tris dienas). Tokiu būdu ir vėl partiečiai posėdžiaus pačiose vasario 16 dienos išvakarėse.

1949 metais (šeštasis suvažiavimas) posėdžiavo vasario 15-18 d. Tada buvo nutarta priverčiamai žemės kolektyvizacija. Vasario 16-19 posėdžiavo ir aštuntasis suvažiavimas-1954 metais.

LEIDO LIETUVON STUDENTUS IŠ MASKVOS

Naujametinių atostogų metu Vilniaus ir Kauno aukštosiose mokyklose lankėsi Maskvoje studijuojantys (komunistų valdomų) kraštų studentai. Buvo jų iš Albanijos, Vokietijos (ry-

tinės zonos), Kinijos, Korėjos ir kt.

EKSPORTUOJA VĖZIUS

Tik 1956 metais buvęs atgavintas vėžių eksportas iš Lietuvos į užsienius. Tais metais buvo eksportuota 70, o 1957 metais — 100 tūkstančių vėžių. Tiek pat kaip pernai busią eksportuota ir šimet.

KULTŪRINĖS APRAISKOS

Kompozitoriaus Vytauto Klovos naujoji opera "Vaiva" jau repetuojama akademiniame operos teatre. Premjera numatoma balandžio pradžioje.

Lietuvos kino studija išleido lietuvišką filmą vaikams "Žydrieji horizontai". Ruošiamas biografinis filmas apie Julij Janonį ir A. Griciaus kino komedija "Kalakutai".

Papildėje restauruojamas S. Daukanto paminklas.

Valst. grožinės literatūros leidykla giriasi 1958 m. išleisianti V. Kudirkos rinkinius (t. y. komunistų attrinktus) raštus, Maironio "Pavasario balsus" (žinoma, nepilnus), V. Krėvės "Raganų", A. Vienžindžio dainas "Ilgų, ilgų man ant svieto", S. Valiūno ir L. Rėzos surinktus darbus.

Iš naujų kūrinių bus išleisti: J. Baltušio "Parduotų vasarų" antroji dalis, A. Baltrėno romanas "Tolimi keliai", K. Borutos apysaka "Sunkūs paminklai", V. Sirijos Giros romanas "Voratinkliai draikės be vėjo", taip pat A. Griciaus ir kt. apsakymų rinkiniai. Apie V. Mykolaičio-Putino "Sukilėlių" antrąjį tomą nekalbama. Taip pat tyliama apie A. Miškinio eilėraščių rinkinį, nors V. Miliūnas laiške A. Greimui per "Tėvynės Balsą" teigė, kad jis būsiąs išleistas.

K. Boruta savo proteste dėl "Baltaragio malūno" inscenizavimo pareiškė, kad minimas romanas esąs "paruoštas naujai laidai ir Lietuvos kinostudijos filmui". Reikia manyti, naujoji laida bus atitinkamai pataisyta pagal partijos pagedavimus.

PRANCŪZAI BOMBARDAVO TUNISO MIESTELI

Dvidešimt penki prancūzų bombonešiai ir naikintuvai trim bangom puolė Tuniso pasienio miestelį Sakiet-Sidi-Youssef, keršydami už 15 prancūzų nužudymą sausio 11 d. Bombardavimo metu žuvo 78 asmenys ir 84 buvo sužeisti.

Ir šiuo atveju helikopteriškai labai naudingas. Kalnuose labai sunku nugabenti elektros pravedimo stulpus. Čia helikopteriškai atveža ir tulką. Vaizdai iš Santa Inez kalnų, netoli Santa Barbara, Cal.

Bombardavimas sukėlė didelę diplomatinę audrą. Tunisas atšaukė savo pasiuntinį iš Paryžiaus ir pareikalavo prancūzus tuoj pat atitraukti Tunise tebesančią 15,000 prancūzų įgulą, paliekant labai svarbią NATO laivyno bazę Bizerte.

Prancūzai aiškinasi, kad tai buvęs vietinis karinis incidentas, siekiant likviduoti Alžyro sukilėlių lizdą Tuniso pusėje. Bombarduoti buvę tik kariniai objektai, ir pats miestelis esąs veik nepaliestas.

Arabų lygos gen. sekretorius iš Kairo kreipėsi į JT gen. sek. Hammarskjöldą, reikalaujamas sustabdyti, kaip jis pavadino, agresijos veiksmus, nors Tunisas nėra arabų lygos narys. Egipto užs. reik. min. Fawzi prižadėjo Tuniso skundą paremti.

JAV valst. sek. Dulles Prancūzijos pasiuntiniui Washingtono pareiškė JAV susirūpinimą įvykiais ir paprašė smulkesnių žinių. Valstybės departamentą pareigūnai pareiškia baime, kad šis incidentas galys duoti komunistams progos pradėti naują kiršinimą ir užpildinimą bangą strategiškai svarbioje šiaur. Afrikoje.

Dr. Norman Ramsey, Harvardo atominis mokslininkas paskirtas prie NATO patarčių visiems apsigynimo klausimams spręsti.

VISAM PASAULY

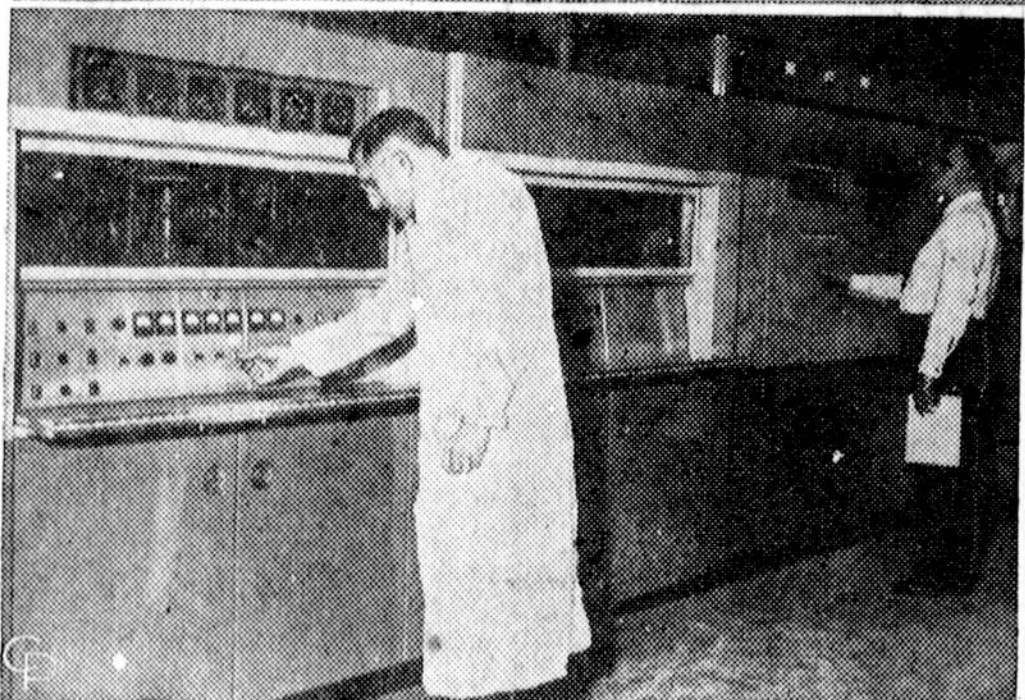
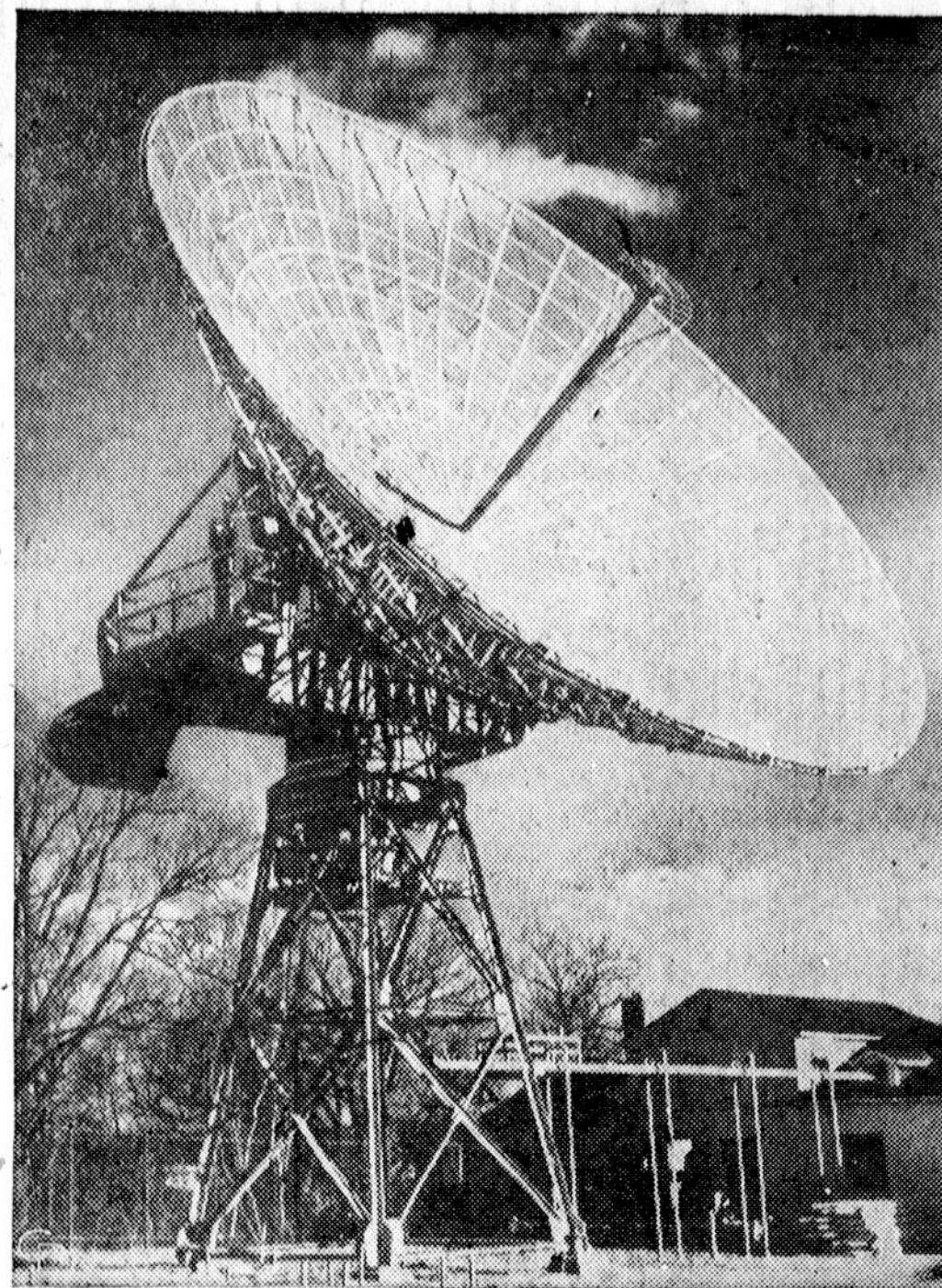
JAV gynybos departamentas įsteigė specialią agentūrą oručių erdvės ginklams, raketoms ir kitoms "erdvės vežimams". Jos viršininku paskirtas Roy W. Johnson, General Electric kompanijos viceprezidentas.

Šešių Afrikos kraštų nacionalistai planuoja susijungti į vieną organizaciją bendriems veiksams prieš prancūzus. Sąjungon įeis Alžyro, Maroko, Tuniso, Kamerūno, Senegano ir Mauritanijos sukilėliai.

Egipto ir Jemeno atstovų derybos dėl Jemeno įstojimo į Jungt. Arabų respubliką Kaire neinančios taip sklandžiai, kaip iš pradžių atrodė.

Neues Deutschland, Ryt. Vokietijos komunistų organas, pasiskelbė, jog iš komunistų partijos ir politbiuro išmesti trys vadovaujantys vokiečių komunistai — Schirdewan, Woldeber ir Oelsner, kurie bandė pakeisti partijos liniją po garsiosios Chruščiovo kalbos ir Vengrijos sukilimo.

Laivyno nariai Atlante rankioja išsproginto Vanguardo dalis. Sakoma, kad nepasisekusio bandymo iššauti satelitą priešastimi buvusios klijų elektros laidų sistemoje. Vanguardo projektui ligi šiol išleista 62.9 mil. dol., tačiau neaišku, kiek kasktuoja atskira raketa.

Didžiulė radaro antena ir specialūs įrenginiai priimti visus Explorerio siunčiamus pranešimus. Jie įrengti armijos prie Fort Monmouth, N. J. Šie įrenginiai gali priimti tuos pranešimus daugiau kaip iš pusės jo kelionės apie žemę.

DERYBOS DĖL DERYBŲ

Nuo "No" iki "Niet"

— tokia gerai informuoto prancūzų laikraščio "Le Monde" antrašė labai tiksliai nusako dabar tebevykstantį JAV ir Sov. S-gos susirašinėjamą dėl sovietų pasiūlytos viršūnių konferencijos.

Susirašinėjimas tęsiasi jau du mėnesius. Per tą laiką Bulgarnas atsiuntė tris ilgus laiškus — paskutinįjį praeitą savaitę — prezidentui Eisenhoweriui ir gavo du atsakymus. Chruščiovas šią temą palietė dviejose kalbose, trijuose pasikalbėjimuose su laikraštininkais ir eilėje pastangų per diplomatinis priėmimus. Valstybės sekretorius Dulles tą temą nagrinėjo dviejose spaudos konferencijose, dviejose spaudoje paskelbtuose straipsniuose, o prez. Eisenhoweris — paskutinėje spaudos konferencijoje.

Ligi šiol tepaaiškėjo vienas dalykas, dėl kurio abi pusės būtų linkusios derėtis, tai — priemonės išvengti netikėto užpuolimo. Diskusijos tuo klausimu buvo pradėtos 1955 m. Zenevoje, kai prez. Eisenhoweris pasiūlė "atviro dangaus" planą. Rusai tuo tarpu nesutinka priimti viso plano, tačiau rodo kai kurių nuolaidų, siūlydami tartis dėl ribotos kai kurių uostų, aerodromų ir žemės įrengimų inspekcijos.

Dėl kiekvieno kito svarbesnio klausimo abi pusės atsako neigiamai arba pastato tokias sąlygas, iš kurių aiškėja, jog susitarti bus sunku.

Priešingos nuomonės

Atominiai ginklai. Rusai reikalauja uždrausti atominį ginklų bandymus ir naudojimą. JAV atsisako tą klausimą diskutuoti tol, kol nebus susitarta sustabdyti tokių ginklų gamybą ir nebus įvesta efektinga kontrolė.

Neutrali zona. Rusai remia taip vadinamą Rapackio planą, pavadintą pagal siūlytojo Lenkijos užs. reik. min. Rapackio pavardę. Tuo planu siūloma Vidurinėje Europoje įsteigti laisvą nuo atominio ginklų zoną ir vėliau iš tos zonos atitraukti visas svetimas įgulas. JAV į tą planą žiūri, kaip į manevrą susilpninti ir eventualiai neutralizuoti Vokietiją bei priversti Jungt. Valstybes atitraukti savo įgulas iš Europos.

Vokietijos suvienijimas. JAV nori diskutuoti Vokietijos suvienijimą laisvų rinkimų pagrindu. Rusija suvienijimo siekia Rytų ir Vakarų Vokietijų vyriausybų susitarimo pagrindu, kas suteiktų komunistams pastovią ir neproporcingą galią sujungtoje valstybėje.

Rytų Europa. JAV nori diskutuoti laisvo apsisprendimo teisę Rytų Europos valstybėse. Rusai sako, kad Rytų Europos valdymosi klausimas neliečia Jungt. Valstybių.

Oručių erdvė. JAV pasiūlė apriboti oručių erdvę "vien taikos tikslams". Rusija pareiškė diskutuosianti tą klausimą tik tada, kai jis bus surištas su atominio bandymų uždraudimu, kariuomenių sumažinimu ir kitomis nusiginklavimo priemonėmis.

Nepuolimo paktas. Rusija nori Rytų-Vakarų nepuolimo pakto. JAV laiko jį bereikalingu kartojimu JT chartos punktų. Tačiau atrodo, jog JAV sutiktų tokią sutartį pasirašyti, jei nesiraišymas kludytų tartis kitais klausimais.

Prekyba. Rusai nori, kad JAV panaikintų draudimą išvežti karinės svarbos gaminius į sovietinį bloką. JAV priešinosi, ta-

JIE ĮSIJUNGĖ I 179 EILĖ

I vykdomą talką šią savaitę įsijungė penkiasdešimties šimtininkas. Ta garbė atiteko aktyviai visuomenininkei, clevelandietei Aldonai Augustinavičienei, kuri labai daug laiko pašvenčia darbu su lietuviškuoju jaunu, tautinėmis ir kultūrinėmis organizacijomis.

Šiuo kart skelbiamieji įnašai yra tokie:

Aldona Augustinavičienė, Cleveland	\$100.00
Mečys Baliutavičius, Venezuela	\$ 34.00
D. Degesys, Cleveland	\$ 25.00

Su šios dienos talkos įnašais iš viso yra gauta \$11,082.95.

Visus skelbtus planus įgyvendinant dar reikia \$8,910.05

čia, britų spaudžiama, gali daryti kai kurių nuolaidų.

Daugelio stebėtojų nuomone,

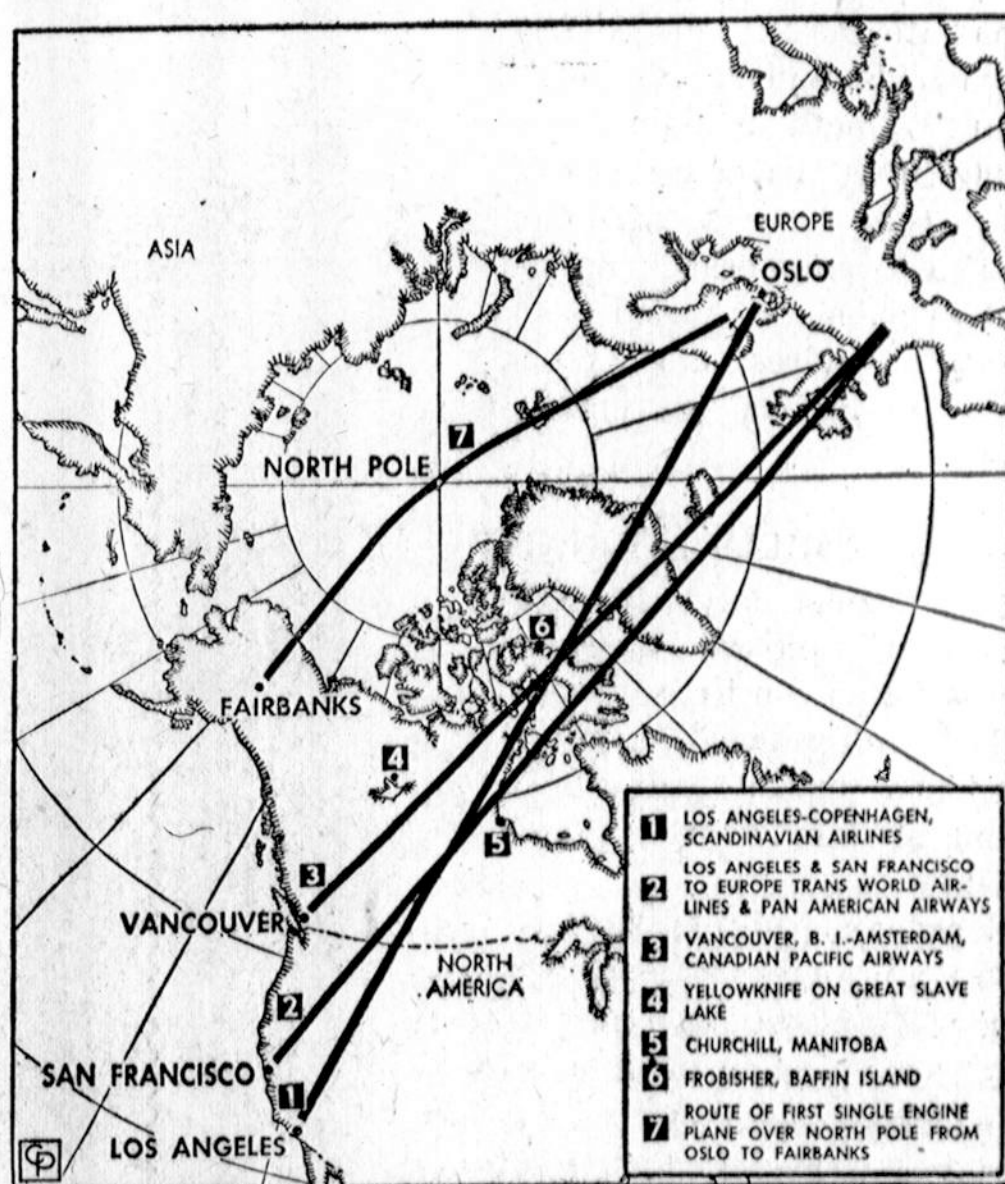
svarbiausi klausimai yra atsi-traukimas iš Europos ir nusiginklavinimas, ir tie klausimai negali būti tuo tarpu diskutuojami. JAV negali atitraukti savo kariuomenės iš Europos tol, kol rytinė to kontinento pusė yra komunistų kontroliuojama, nes atitraukus, Vakarų Europa, ypač Vokietija, susidurtų su dideliu sovietų spaudimu prisidrinti prie Maskvos pagedavimų. Rusija, iš kitos pusės, negalės leisti, kad Vokietija ir Rytų Europa būtų kontroliuojama ne jai palankių režimų. Tad praktiškai abi pusės, norėdamos išlaikyti dabartines pozicijas ir pakankamą karinę jėgą joms paremti, negali daryti jokių nuolaidų.

Tačiau, nepaisant "no" ir "niet"

svarbiausiais klausimais, Vakaruose jaučiamas kažkoki manevras, kurie gali būti pasirodymu pradžiai konferencijai. JAV ambasadorius Maskvai, L. E. Thompson jr. trečiądienį tarėsi su prez. Eisenhoweriui ir valst. sek. Dulles. Penktadienį jis padarė pranešimą ministrų kabinetui. Naujasis sovietų ambasadorius JAV-bėms Washingtonan atvyko diena anksčiau ir kalbėjosi su valst. sek. Dulles. Thompsonas rytoj išvyksta į Maskvą.

Tiesa, dar neišspręstas nuomonių skirtumas dėl pačios procedūros. JAV nori pradėti diplomatinės derybas ambasadorių ar užs. reik. ministrų susitikimuose, dar prieš prasidedant viršūnių konferencijai, o sovietai nori iš karto pradėti nuo viršūnių konferencijos. Tačiau, kaip jaučiamas, ambasadoriai vienaip ar kitaip surasią, gal ir ribotą, susitarimo formą, ir kuri nuties kelią didesnio ar mažesnio masto konferencijai.

Cape Canaveral iššauta ore susprogo tarpkontinentinė balistinė raketa Atlas.

Šiuo metu jau keturios oro susisiekimo linijos pro šiaurės ašigali praskrenda su keleiviais ir kitokiu kroviniu iš JAV į Europą.

Published twice-weekly by American Lithuanian Press & Radio Ass'n. VILTIS, Inc. (Non-profit), 1272 East 71 St., Cleveland 3, Ohio. Telephone: HEnderson 1-6344. Issued in Cleveland every Monday and Thursday. Editor: Balys Gaidžiūnas. Second Class Mail Privileges Authorized at Cleveland, Ohio. Subscription per year in advance: \$8.00. Established in 1915. Single copy — 10 cents.

Du kart savaitinis, leidžiamas VILTIS, Amerikos Lietuvių Spaudos ir Radijo D-jos (Inkorp. ne pelniui), 1272 East 71 St., Cleveland 3, Ohio. Telefonas: HEnderson 1-6344. Išleina Clevelande pirmadieniais ir ketvirtadieniais. Redaktorius: Balys Gaidžiūnas. Antros klasės siuntos privilegija suteikta Clevelande, Ohio. Prenumerata metams, iš anksto mokant \$8.00. Įsteigta 1915 metais. Ašk. Nr. kaina 10 centų.

Nepriklausoma Lietuva

JUOZAS JUREVIČIUS

I
Vasario 16-ji — mūsų didžioji tautinė šventė. Ji mums primena tą laimingą mūsų tautos dieną, kada buvo paskelbta Lietuvos Nepriklausomybė.

Laisvė yra vienas pačių didžiausių ir svarbiausių veiksnių tiek paskiro žmogaus, tiek tautų gyvenime. Laisvė įgalina žmogų kurti ir sudaryti tokias gyvenimo sąlygas, kokios jam atrodė geriausios ir patogiausios. Laisvė tautos gyvenime yra didysis ne tik kūrybos, bet taip pat ir pažangos veiksnys. Tik laisva tauta gali kurti savo kultūrą, tobulėti. Kiekviena vergija tautas žlugdo, naikina. Vergija suvaržo žmogų ir beveik sulygina su gyvuliu.

Tautos, didelės ir mažos, suprasdamos didelę laisvės reikšmę, ją brangina, dėl jos kovoja. Dėl tautos laisvės nesigailiama pačių brangiausių bei didžiausių aukų. Laisvė dažnai perkama brangiausiomis kraujo ašaromis. Nelaiminga ta tauta, kuri netenka laisvės, tampa kitų verga.

Mes, lietuviai, kaip tauta, da- išgyvename tą didžiulę nelaimę, tą baisiąją savo tautos tragediją. Šiandieną mūsų tauta, kuri istorijos būvyje buvo tokia didelė ir galinga, yra svetimųjų pavergta. Žiauriausiu būdu naikinama ir žudoma.

Mūsų vargai dideli, mūsų nelaimės sklandžios.

Vasario 16-sios atsiradimo aplinkybės

Lietuviškasis rašytas žodis, gimęs XVI amž. Prūsijoje, tautinis atgimimas, prasidėjęs XIX amž. "Aušros", "Varpo", "Tėvynės Sargo" sąjūdžiuose, realia valstybės forma konkretizavosi 1918 m. vasario mėn. 16 d. Nepriklausomybės Akto.

Mindaugo, Gedimino, Algirdo, Kęstutis, Vytauto laikais sukurta Didžioji Lietuvos Valstybė 1795 m. nustojo gyvavusi, nes jos žiaurūs kaimynai — Rusija, Austrija ir Prūsija nutarė galutinai pasidalinti Lietuvos-Lenkijos žemes.

Lietuva per tas dalybas pateko Rusijos priespaudon ir buvo žiauriausiai rusinama ir naikinama. Ji virš 120 metų vilko caristinės Rusijos jungą.

1914 m. Europoje kilo Didysis karas. Su Vokietija ir Austrija kariavo Rusija, Prancūzija, Anglija, Amerika ir kitos valstybės. Rusijai šis karas nesisekė. 1915 m. Lietuva atsidūrė vokiečių nelaisvėje. Dar tebesiaučiant Didžiajam karui, Amerikos prezidentas Wilson paskelbė 14 punktų deklaraciją, kad visos tautos, didelės ar mažos, kurios tik norės, galės gauti nepriklausomybę.

Ir tuo laiku, kada mūsų tėviškės žemėlė buvo išraižyta priešų apkasais ir spygliuotų vielų tvoromis, kada pas mus viešpatavo vokiško okupanto ranka; kada mūsų žemė dirvonavo; kada vieni iš mūsų kentėjo šaltį ir badą, o kiti buvo atsidūrę anoje pusėje fronto ir verčiami kariauti už mums visai svetimus rusų siekimus; kada mūsų inteligentija buvo išblaškyta po visą pasaulį, o tūkstančiai lietuvių su savo šeimomis kentėjo karo tremtinių vargus, Sibire, Turkestane, Kaukaze ir kituose plačios Rusijos užkampiuose, mūsų tautos garbingieji vyrai, pasinaudodami Amerikos prezidento Wilson paskelbtomis laisvės idėjomis,

vy, nesuskaitomų aukų ir didelio pasišventimo vaisius. Vasario 16-ją pagimdė didelis vargo ir kieto užsispyrimo šimtmetis. Vasario 16-oji lietuvių tautai suteikė brandos atestatą į laisvą ir nepriklausomą gyvenimą.

Kiekvienas iš mūsų šiandien pasakys, kad gražiausias jo gyvenimo laikotarpis buvo Nepriklausomybės metai. Per tą laikotarpį mes tautiškai ir valstybiškai subrendome, kultūriškai pakilome, ūkiškai ir ekonomiškai sustiprėjome.

Švęsdami tą brangią mūsų tautos šventę mes čia prisiminsime Nepriklausomos Lietuvos padarytą pažangą bei pasiektus laimėjimus.

Švietimas, mokslas ir menas Nepriklausomoj Lietuvoj

Kokia buvo caro valdymo laikais Lietuvoje švietimo būklė, senesnioji karta dar gerai atsimena. Šioje vietoje tenka priminti, kad po 1863 m. sukilimo visur buvo tik rusiškos, gyven- tojų (lietuvių) nemėgiamos, mokyklos. Nuo 1864 m. iki 1904 m. buvo uždraudę lietuvišką spaudą. Senos vidurio Europos kul-

tūros židynys — Vilniaus universitetas — buvo uždarytas po pirmojo sukilimo (1831 m.) ir rusų valdymo laikais nebuvo atidarytas. Manoma, kad tada Lietuvoje buvo 40-50% beraščių.

Prieš Pirmąjį Pasaulinį karą visose vidurinėse mokyklose galėjo būti apie 1200-1300 lietuvių mokinių, o lietuvių studentų apie 400-500.

Atgavus nepriklausomybę prasidėjo plačiu mastu mokyklų kūrimas. 1930 m. buvo įvestas privalomas 6 metų pradžios mokslas.

1939 m. jau veikė 2,749 mokyklos, kurias lankė \$41,299 asmenys.

Paskutiniiais nepriklausomo gyvenimo metais Lietuvoje veikė 8 aukštosios mokyklos: 2 universitetai, žemės ūkio ir Veterinarijos Akademijos, Prekybos ir Pedagogikos institutai, Konservatorija, Taikomojo meno aukštoji dailės mokykla Kaune ir Dailės Akademija Vilniuje ir t.t.

Visų Lietuvos aukštųjų mokyklų studentų skaičius palaipsniui augo:

1912-13 mokslo metais	500
1925-26 „ „	2,475
1935-36 „ „	4,106
1940-41 „ „	5,986

Visose Lietuvos mokyklose pedagoginis ir mokslinis lygis buvo aukštas.

Meno reikaluose lietuviai taip pat neprasčiau pasirodė saviems ir svetimiems. Prieš Pirmąjį Pasaulinį karą nebuvo Lietuvoje nė vienos žymesnės dailės mokyklos, nebuvo nė vieno teatro. Atgavus nepriklausomybę susikūrė 2 operos teatrai, 2 operetės, 10 dramų teatrų, filharmonija ir kt.

Valstybė sudarė palankias sąlygas tautos kultūrai tarpt. Tos sąlygos išaugino šimtus rašytojų, mokslininkų, dainininkų, aktorų ir t.t. O svyravimų šiandien galime pasakyti, kad nepriklausomybės laikotarpis, ypač paskutiniis dešimtmetis, lietuvių literatūrai, spaudai, švietimui buvo aukso amžius.

(B. d.)

D a b a r
p a t s l a i k a s
u ž s i s a k y t i
D I R V A !

Kas ir kur?

• **Pabaltijo diplomatinį atstovų J. A. Valstybės antrasis pasitarimas** buvo suauktas Lietuvos Charge d'Affaires a. i. Juozo Kajecko, Lietuvos Pasiuntinybėje, Washington, gruodžio 18 d. Jame dalyvavo Latvijos ministras, Dr. Arnolds Spekke, lydimas patarėjo, Dr. A. Dinbergs, ir Estijos atstovas, Johannes Kaiv. Pasitarimo metu pasikeistos visos trys valstybės liečiančiais politiniais klausimais.

Trečiasis tos rūšies pasitarimas įvyko p. J. Kaiv, Estijos generalinio konsulo ir diplomatinio atstovo, namuose, Scardale, N. Y., sausio 31 d. Be aukščiausio minėtų asmenų, tame pasitarime dalyvavo dar Lietuvos generalinis konsulas New Yorke, p. J. Budrys, ir Estijos vicekonsulas, p. Z. Jackson.

Tame pasitarime svarstyta dabartinė politinė padėtis ir Pabaltijo interesus liečią darytini žygiai. Taip pat, svarstyta įvairūs klausimai susiję su konsularine Pabaltijo valstybių veikla

ir jų konsularinės praktikos derinimo klausimas.

• **JAV Kongresas Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo 40 metų sukaktį** atžymės specialiu minėjimu atliejuose Kongreso rūmuose. Minėjimas įvyks vasario 13 d. Invokaciją atliks lietuvių kunigai. Eilė senatorių ir kongresmanų pasakys apie Lietuvą kalbas, gi tie, kurie neturės laiko kalbėti, savo pareiškimus atspausdins "Kongresiniuose Rekorduose".

• **J. J. Bachunai** ilgesnį laiką praleidę Hawaii saloje, šiuo metu ankosi San Francisco, Cal.

• **Teodoro Blinstrubo**, Amerikos Lietuvių Tautinės S-gos centro valdybos sekretoriaus, adresas dabar yra: 7243 S. Albany Ave., Chicago 29, Ill. Telefonas tas pats: HEmlock 4-4076.

• **Sausio mėn. 31 d. Vokietijoje po ilgos ir sunkios ligos mirė Lietuvos kariuomenės artilerijos majoras, savanoris ir II laipsnio Vyties kryžiaus kavalierius Leonardas Jurksas**. Palaidotas 3 m. vasario mėn. 4 d. Dortmundų Kurl. katalikų kapinėse.

• **L. Studentų S-gos studijų dienos** įvyko vasario 1-2 d.d. Detrote. Paskaitos — "Lietuviškos poezijos vieta pasaulinėje literatūroje" Alė-Rūta Nakaitė, "Lietuvos universitetas" dr. A. Damušis, "Tautiškojo reikšmė" K. Keblys. Dalyvavo ir Kanados studentai.

• **V. V. S. Apygardos vyrų ir moterų (inklinio bei krepšinio ir visų klasių stalo teniso pirmenybių dalyviai** registruojasi iki kovo 1 d. adresu: P. Petraitis, 915 Moy, Windsor, Ontario, Canada.

• **Prancūzijos LB atstovais** į pasaulio lietuvių seimą išrinkti O. Bačienė ir kun. J. Petrošius.

• **PAŠK-4as priimtas pilnateisiu nariu į JAV Sporto Mėgėjų S-gą AAU**, kuri tvarko visą mėgėjiško sporto veikimą JAV-se ir reprezentuoja JAV-bes visose tarptautinėse sporto organizacijose bei komitetuose.

• **Kanados Penktosios Lietuvių Dienos Komitetas**, iš gauto pelno, Dirvai atsiuntė \$5.00 auką.

IS LAISKŲ REDAKCIJAI

Dr. S. T. Tamošaitis, iš Miami Beach, Fla., rašo: "Labai gerai, kad sumanėte leisti Dirvą du kartus per savaitę. Noriu tikėti, kad ji greit taps dienraščiu — būtinu tautininkams".

Z. Kalinauskas, iš Elizabeth, N. J., rašo:

"Man šis laikraštis patinka netik įdomiu turiniu, bet drauge yra ir mano krypties. Apgailestauju, tik, kad per daug greitai tenka padėti, nes kiekvieną numerį perskaitau nuo pradžios iki galo pirmiausia, nors po darbo valandų ir jaučiuosi pavargęs. Gaila, kad per greitai tenka su juo skirtis ir laukti sekančio numerio.

Turiu ir savo pageidavimų, tik nežinau ar jie įgyvendinami. Jau ilgą laiką pasigendu "Ar žinau", kur su dideliu malonumu paskaitydavau. Be to, manau, reiktų ir mums pradėti kokių galvosūkių dėti. Tų galvosūkių mėgėjų nemažai yra.

Linkiu Dirvai ko geriausios kloties, kad iš du kart savaitinio leidžiamo pasidarytų kasdieniniu!

Ignas Šešplaukis, iš Los Angeles, rašo: "Dirva laikosi gražios linijos: korektiška, rimta ir santūri, kaip pridera kultūringam laikraščiui. Straipsniai svarūs ir įdomūs visais atžvilgiais".

Ar įstoja į
VILTIES
draugiją?

KĄ REIKS

NORIMAS

TELEFONO

KAINŲ

PAKEITIMAS

JUMS?

K. KIEK

brangiau
reikės mokėti?

K. KADA

naujos
kainos prasidės?

K. DEL KO

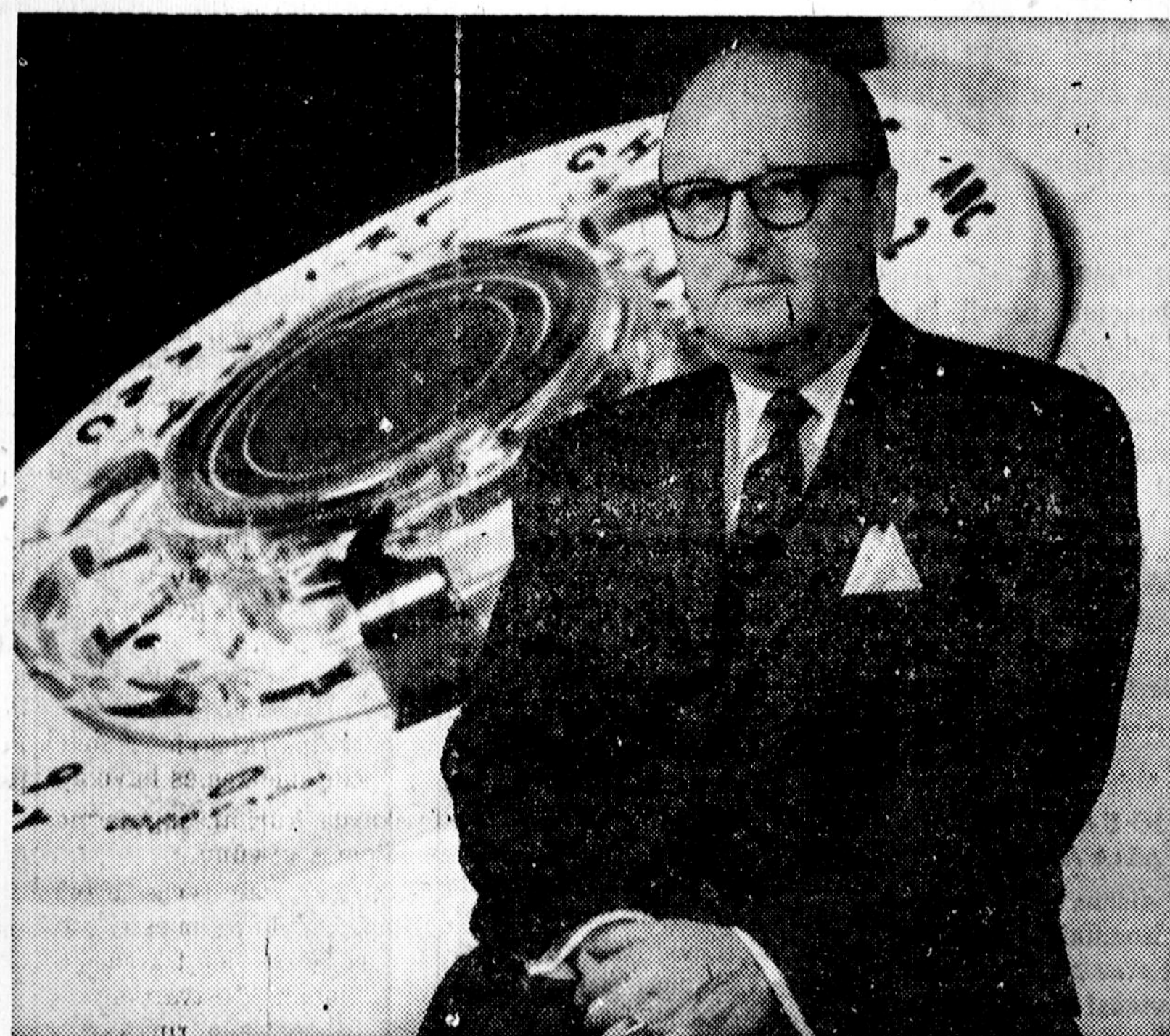
kainų pakėlimas
yra reikalingas?

K. KĄ

aš gausiu iš
kainų pakeitimo?

K. KAIP

Clevelando telefono
kainos prisilygina?

Dan Wiles iš Ohio Bell sako: "Kad ir su pakėlimu, Clevelando telefono kainos pasiilks vienos iš prieinamiausių visoje Amerikoje".

Ohio Bell neseniai paprašė The Public Utilities Commission of Ohio leidimo pakelti savo patarnavimo kainas.

Čia, Dan Wiles, Division Commercial Manager šios kompanijos, atsakys kai kuriuos klausimus telefono klientams apie norimą pakeitimą:

A. Jūsų namų telefono kainos bus pakeltos mažiau negu 4 c. per dieną — tarp \$1.05 ir \$1.15 mėnesiui, atsižvelgiant į jūs; patarnavimo rūšį. Pakėlimas biznio įstaigoms bus \$1.85 per mėnesį, padidinant šaukimų skaičių nuo 85 iki 90. Ekstra šaukimas kainuos vieną centą daugiau. Daugumoje ilgų distancijos šaukimų station-to-station kainos, šaukimams žemiau 54 mylių Ohio valstybėje pakils 5 c. per pirmas tris minutes. Pakėlimai bus aukštesni daugumai person-to person šaukimams viduj Ohio.

A. Tai sunku atsakyti. Mes negalim pakelti kainas, kada norim, kaip gali kiti bizniai. Mes turim pirma gauti Utilities Commission pritarimą. Tas reikšia, kad mes turim įtikinti Commission, jog pakėlimas mums yra tikrai reikalingas ir gauti jų pritarimą. Tai užtrunka, bet tas užtikrina, kad klientai ir telefono kompanija lieka nenusikrausti.

A. Dėl tos pačios priežasties, kurios kiti bizniai pakėlė kainas — KYLANCIOS ISLAIDOS! Pavyzdžiui:
— Ohio Bell's metinė taksų sąskaita pakilo daugiau kaip \$15,000,000 nuo 1953. Mes užmokėjom taksų praeitais metais daugiau kaip \$52,000,000.
— Telefono sunkvežimis, kainavo \$1,995 1953 m., dabar kainuoja \$2,370.
— Ohio Bell algos šiais metais kainuos \$18,000,000 daugiau kaip 1953 m., kada mes paskutinį kartą prašėme pakėlimo.

A. Kai kurios telefono kainos eina žemyn, o kai kurios bus visai panaikintos. Pavyzdžiui:

- visos toll ir multi-message kainos Clevelando apylinkė bus pašalintos..
- Willoughby pasidarys reguli Clevelando šaukimo vietovė.
- Mes pašalinsim multi-message kainas tarp:

Willoughby and Painesville	Wickliffe and Kirtland
Gates Mills and Mentor	Wickliffe and Mentor
Chagrin Falls and Chesterland	Wickliffe and Chesterland
Hillcrest and Chesterland	Terrace and Chesterland
Hillcrest and Kirtland	Terrace and Kirtland
- Mes pašalinsim \$3.00 mokėstį už "spring" cords.
- Jūs turėsit žemesnes kainas šaukiant station-to-station šaukimus 64 mylių šiose valstybėse.
- Bus naujas \$4.50 "vizito mokėstis", kuris apribos visą darbą, kuri įstatytojas atlieka vieną kelionę į jūsų namus. Šis pakeis \$3.30 mokėstį, kurį jūs dabar mokat už kiekvieną objektą, įstatytą ar pakeistą.
- pataisymo šaukimai ir toliau nekainuos.
- mes pakeisime nustatytą kainą mokėjimas, kurie atlieka daug biznio patarnavimų.

A. Nuo 1940 Ohio Bell pakėlė savo kainas tikrai 27%, kaip kitos kainos beveik padvigubėjo. Iš viso norimas kainų pakeitimas yra labai prieinamas. Net ir su kurios pakeitimom kainom telefono kainos Clevelande bus vistiek vienos iš mažiausių visoje Amerikoje.

the OHIO BELL telephone company

Kelionė į Pacifiko kraštus (5)

GYVENIMAS TAHITI SALOJE

JUOZAS J. BACHUNAS, Sodus, Michigan

Tahiti yra vulkaninė sala. Visur skalos, akmenys, net smėlis juodas. Ant kai kurių kalnų nė medžių neauga. Sala turi apie 600 kv. mylių plotą. Klimatas panašus į Hawaii salų klimatą. Vidutinė temperatūra apie 70 laipsnių per ištisus metus. Beveik kasdien kiek palnoja, o tikri lietūs yra reti. Linoja dēlto, kad debesys siekia kalnus, ir atsiranda toks purškimas. Drėgmės yra mažai. Oras beveik vienodas, nei karštų, nei šiltų dienų. Kada esti saulė, na, tai karšta, bet pavėsy malonu.

Sala priklauso Prancūzijai, mokyklose vartojamos prancūzų ir tahitičių kalbos. Mokslas privalomas, mokyklų ir bažnyčių saloje daug. Angliškai saloje susikalbėti sunkoka, mažai kas temoka.

Sala turi gerus ryšius su pasauliu. Oro susisiekimas su dviejų savaitės, keleiviniai laivai iš Amerikos kas trys savaitės, o prekiniai, be amerikinių, dažnai atplaukia iš Prancūzijos, Vokietijos, Italijos ir kitų kraštų. Piginas yra tos Pacifiko kolonijos frankas — 74 frankai už dolerį.

Svarbiausias eksportas iš salos — fosforas, kopra, kokoso riešutai, vanilija, perlai. Sau užsiaugina grapefruity, apelsinų, kopūstų, morkų ir kitokių vaisių bei daržovių. Laikoma daug karvių, vištų, ančių, kiaulių savo reikalams, ne eksportui. Augina ir kavą, bet jos visą derlių suima Prancūzija. Eksportuoja nedideliais kiekiais žuvis.

Pirmą dieną vaikščiojome po miestą ir matėm krautuvėse daug Amerikos gaminių bei konservuoto maisto, skalbimo milčių ir t.t. Krautuvų savininkai kone išimtinai kiniečiai. Labai retas europietis, o tahitičių krautuvinių visai nėra (blogas ženklas salos nepriklausomybės atėičiai).

Bevaikščiodami užėjome į pastatą, kur moterys plovė drabužius. Namu viduryje padarytas iš cemento didelis lovis, 10 pėdų pločio, 16 ilgio ir apie 3 pėdas

gilumo. Vanduo bėgantis. Tai viešoji skalbykla.

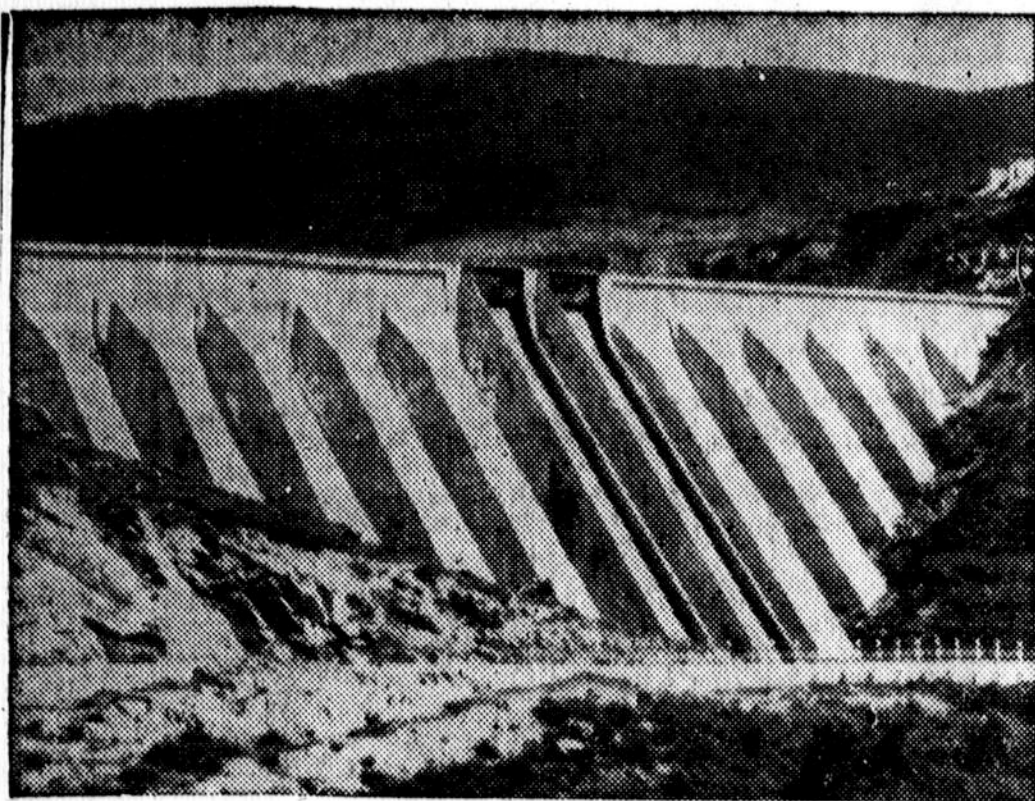
Sekančią dieną išsirengėme apžiūrėti visą salą. Prieš pietus mums aprodė gražesnės ir istorinės vietas, jų didvyrių paminklus, sodus, parkus ir t.t. O po pietų nuvažiavome į laivų kompanijos Tahiti atstovo įrengtą labai gražią vietą, kur mums buvo parodyta, kaip vietiniai gyventojai parengia valgius.

Juodame smėlyje išrausė duobę, pridėjo akmenų, ant jų akmenų sukrovė medžių, uždegė, ir kai akmenys gerai įkaito, ant jų padėjo mėsą, vištą, paršelių, žuvų, visokių vietinių vaisių ir daržovių, viską įvynioję į tam tikrus lapus, paskui uždengė panašiais kitais lapais, ant jų užpylė gana daug smilčių (kaip Lietuvoje kepavo lauke bulves...). Pačiupinėjau smiltis: jos karštos, kad vos vos ranka pakenčia. Po to, nurausė smiltis, nuėmė lapus ir išiminėjo jau paruoštus valgius. Tikrai malonus kepsnių kvapas ir viskas ko puikiau-siai iškepe.

Tada patarnautojos pradeda kepsnius piaustyti, dalinti, ir svečiai gali pasirinkti, kas ko nori. Ragavau ir aš, nors kai kurių valgių nemėgstu, sakysim, kiauļienos jau neragauju daugiau kaip 20 metų, na, netraukė manęs ir kai kurios jų daržovės bei vaisių paruošimas. Bet žmona visko ragavo ir tvirtino, kad labai gerai paruošta. Valgių gaminimo metu, kurie norėjo, ėjo į Pacifiką maudytis ar gėrėjos šiluma ir aplinkos gamta.

O popiet prasidėjo labai įdomi muzikos ir šokių programa, ne scenoje, bet po atviru dangumi. Buvo dvi grupės muzikantų: viena vyrams, kita mergaitėms šokėjoms. Instrumentai tie patys, skirtumas tik aprėdaluose. Vyrai buvo apsirengę iš žolių daržytis sijonais, jie buvo nudažyti ir turėjo iš šiaudų padarytas tam tikras kepureles.

Vyrų šokėjų buvo 30, jie šoko

Ispanioj, Estremadura rajone, pastatyta didžiulė užtvanka surinkti vandenį ir paskui juo drėkinti nederlingąją žemę. Ta užtvanka pagerins daugiau kaip 123,000 akrų žemės ir pagerins daugelio neturtingų ūkininkų padėtį.

ir krosnių. Žinoma, mieste visa tai aptarnaujama gazu ir elektra.

Vietiniai autobusai, kaip ir visose tropikinėse šalyse, yra daugiausia perdirbti sunkvežimiai, atidari, su sėdynėmis šonuose, o ant stogo sukraujama visokia keleivių ar prekybinė manta. Autobusai, kuriais mes važiuavom, buvo tikri autobusai, vartojami tik turistams, ne vietiniams susisiekimui. Vietiniai autobusai vežioja prekes kiniečių krautinininkams, jie stoja prie kiekvienos lūšnelės, jei tik yra reikalas. Niekas neskuba, kiekvienas turi marias laisvo laiko.

Nameliai sustatyti prie kelio ar prie vandens. Beveik prie kiekvienos trobelės yra salos "automobilis" — rankų darbo laivelis, išskauptas iš medžio, ir prie vieno šono pririštas su lančiu kitas medis, kad laivelis vandenyje neapsiverstų. Vietiniai gyventojai laivelį vartoja žuviui kaip kasos. Pirmiau susmeigia kuolus ir juos suriša iš žolių pasidaryta virve ir paskui deda tuos pintus lapus. Pasistatyti namą kaip ir nieko nekaustuoją, reikia tik pridėti darbo.

Ne tik kaimeliuose, bet ir mieste nesimatė tinkelių ant langų apsaugoti nuo musų ar kitokių vabalių. Turbūt, tų įkyrių gyvūnų saloje nėra. Grįžtant į laivą, jau buvo vakaras, tai kai kuriuose kaimuose matėme panašius valgių gaminimo lauzus, koks jau mums buvo anksčiau specialiai parodytas. Kaimų namai viduje neturi jokių virtuvių

daržoves, vištas ar savo rankų smulkius išdirbinius. Ūkininkai, matyt, visur mėgsta anksti keltis, suvažiuoja čia tuoj po vidurnakčio ir paskui dar pamiega šalia savo prekių ligi ryto, kuomet jau pradeda miestelėnai rinktis į parduotuvę.

Esu aplankęs tą rinką; labai įdomi, ir čia viskas švaru, tvarkingai išdėstyta, — ne taip, kaip kitose tropikinėse salose Karibų jūroje. Gi gėlės ir visokie karoliai pardavinėjami visose gatvėse. Jais prekiauja daugiausia moterys ir vaikai.

Tahiti yra buvę namai senovės polinezų vikingų, tų pačių, kurie, kaip sakoma, vėliau yra atsikėlę į Hawaii salas. Dabartinė Tahiti dar nesumoderninta, taip kaip Honolulu. Kada išvažiūoji toliau iš Papeete miesto, tai viskas gana primityviška, tebestovi taip, kaip Dievulis yra sutvėręs.

Gyventojai nedaug tevartoja ir drabužių. Kaip visur tropinėse šalyse, vaikučiai ligi 7-9 metų dažnai visai nieko nedėvi ir laksto sau, kaip Adomo rojuje. Namukai iš šiaudų ar medžių lapų. Gyvenimo tempas ir jo šūkis: neskubėti, nesikarščiuoti, palaukti, pasinauti...

Prieš mums išvykstant iš Tahito Farmos, mūsų šeimos gydytojas, Dr. Blohm, vokiečių kilmės, supažindino mus su Mrs. Gunn, kuri vienu metu ilgiau gyveno Tahiti saloje ir kurios sūnų yra vedęs vieno Tahiti aukšto maitinės pareigūno dukterį. Tai — T. Dennis Brilliant.

LAISKAI, TIES KURIAIS VERTA SUSIMĄSTYTI

Vietiniai komunistėliai taip pat susirašinėja su Lietuvoje gyvenančiais giminėmis ir jų laiškus vėliau skelbia komunistų laikraščiuose. Šit keletas ištraukų:

Viena moteris, pasigyrusi kaip dabar gera gyventi "tarybinėje santvarkoje, kur "katrije buvo ūkininkai, tai jie dabar veik blogiau gyvena už tuos, kurie tarnavo" — laišką baigia pasididžiudžiudama:

"Prašau tavęs atvažiuoti pas mus, mes tave pavaišinsime net su ožkos sūriu".

Kita ištrauka:

"Dabar nebedirbu. Man jau septinta dešimtis baigiasi. Kas mėnesį gaunu 517 rublių. Mano žmona dirba Masčio fabrike".

Kokio amžiaus yra jo žmona?

Pasiekę Tahiti, mes su tuo ponu susitikome. Jis mums maloniai papasakojo apie salos gyvenimą ir jo įdomiausias vietas. Išvažiūojant jis mus apdovanojo dviem ryšuliukais vanilijos medžių, kurių kvepėjimas tikrai puikus. Dėkojame jam už vaišingumą ir draugiškumą.

Mūsų laivas turėjo išplaukti kitą rytą, 6 valandą. Atsikeliau anksčiau, norėdamas saulėkyje pamatyti Tahiti salą ir kalnus iš jūros pusės. Uoste prisirinko daug žmonių mus išlydėti. Kada jau tolakai nusyrėme į jūrą. Tahiti kalnai buvo uždegti debesimis. Tik kai kur kyšojo jų viršūnės.

Visgi ši sala gera ir nebrangi vieta praleisti atostogoms, ypač mūsų žiemos metu. Gyvenimas būtų labai jaukus, jei dar mokėtum kiek susikalbėti prancūziškai. Laiškai išeina ir ateina kas dvi savaitės, laivai panašiai ir kiek rečiau. Tad galima gyventi toli nuo visokių nesmagumų ir rūpesčių, o jei nori pasaulio žinių, tai jas tau perduoda radijas kiekvieną valandą. Ir laikas čia mums buvo sustojęs. Išplaukę iš Los Angeles, kiekvieną parą atsukdavom laikrodžius pusvalandžiui atgal. O čia buvojant, mūsų laikas "stovėjo".

(Bus daugiau)

ir kodėl jie nepragyvena iš pensijos, kai skelbiama, jog komunistinėje santvarkoje esąs tobuliausias žmogaus aprūpinimas senatvėje?

"Yra dabar ir batų ir apsirengimų, tik, žinoma, perkame pagal išgales."

"Dabar yra kitaip. Suarei blogai dirvą, darbo neprima. Arkdu, ark tris kartus, iki bus gerai..."

Ir žinoma, bus užskaitytas vienas darbdienis, arba pora kilogramų grūdų.

DĖKOJAME DIRVOS RĖMĖJAMS

Dirvai paremti skaitytojai atsiuntė šias aukas:

Gaudušas J., Detroit	\$2.00
Jakubonis J., Chicago	 2.00
Stulpinas St., E. Chicago	 2.00
Broga A., Kitchener	 2.00
Pocius P., Cleveland	 2.00
Lakačiauskas A., Cleveland	2.00
Stempužis Pr., Cleveland	 1.00
Garbačiauskas L., Toronto	2.00
Vencus J., Providence	 1.00
Žolynas P., Chicago	 2.00
Thomas S., Miami Beach	 2.00
Rukuiža A., Berwyn	 1.00
Dr. Sandargas J., North Royalton	 2.00

Aukotojams tariame nuoširdų ačiū.

CHICAGOJE

Dirva gaunama atskirais numeriais:

Margučio įstaigoje, 6755 So. Western Ave.	
Marginių krautuvėje, 2511 W. 69 Street.	
J. Karvelio knygyne, 3322 So. Halsted St.	
Terros knygyne, 3333 So. Halsted St.	
St. Ramanausko kraut., 4559 So. Hermitage Ave.	
St. Penčylos kraut., 4501 So. Talman Ave.	
B. Siliūne kraut., 4600 So. Fairfield Ave.	
P. Ramanausko krautuvėje, 1439 So. 49 Ave.	

VENEZUELOS REVOLIUCIJOS MAIŠATYJE

M. GALINIS, Mūsų bendradarbis Venezueloje

I

Gera pasilinkminusiems per Naujųjų Metų sutikimą ir vėlokai pabudusiems po saldaus miego pavėluotai teko patirti naują, kad vyksta kariškas perversmas. Mane pabudino moderniško lėktuvo švilpimas. Pribėgęs prie lango pamaciau, kad virš netoli esančio aerodromo skraido lėktuvas ir ten girdėtis patrankelių šaudymai. Pagalvojau: špioninkas tas mūsų prezidentas, po gardžių šampano taurių įsakė kariškus manevrus. Pasirodo, panašiai pagalvojo ir kiti, nes tai net vėliau ir spaudoj buvo minėta.

Mes čia jau buvome įpratę girdėti įvairius pasakojimus apie to prezidento pokštus, būk jis prisistatydavęs 5 val. ryto į kariškus dalinius ir parodydavęs, kaip reikia žašele žingsniu žygiuoti ne tik kareiviams, bet ir patiems pulkininkams. Teko girdėti visokių panašių anekdotų.

Įjungęs radiją, patyriau, kad nuo ankstyvųjų sausio pirmos dienos valandų yra sukilę Maracay igulos daliniai vadovaujant aviacijai. Maracay miestas yra tik šimtas kilometrų nuo Caracas, sostinės. Tai buvusi gen. Gomez buveinė ir todėl ligi šiol yra žinoma, kaip vietovė, kur kariškos Venezuelos igulos yra pačios stipriausios.

Vyriausybės komunikatas per radiją pranešė, kad visur kitur igulos sukilimui nepritaria, o keturios kolonos žygiuoja sukilėlių numalšinti. Tuo tarpu visą sausio pirmąją dieną lėktuvas apšaudė Caracas mieste esančius kariškus taikinius ir prezidentūrą. Buvo numesta ir kelios bombos, kurių dau-

stracijos. Taip mokslas normaliai veik jokiame mokykloje ir nevyko.

Sausio 10 dieną buvo sudaryta nauja vyriausybė. Sausio 13 dieną toji nauja vyriausybė vėl pertvarkyta: vieni liko tie patys ministrai, kiti pašalinti, grįžo senieji ministrai ar gubernatoriai. Svarbiausia, kad buvęs kariuomenės vadas sausio 10 dieną buvo paskirtas krašto apsaugos ministru, o sausio 13 dieną jo pavardė visai nebuvo minima. Krašto apsaugos ministeriją perėmė pats prezidentas.

Mieste pradėjo sklisti visokių gandy. Mes, lietuviai, mažai turime ryšių su vietos žmonėmis, ypač aukštesniais sluoksniais, bet vis tiekdamo nugirsti apie vykstančius areštus ir žudymus. Buvo aišku, kad eina valymai. Anksčiau netekdavo daug girdėti apie režimo žiaurumus, bet paskutiniomis dienomis tų kalbų buvo daugiau ir daugiau.

Prieš sausio 22 dieną buvo skleidžiama atsisaukimas, raginantis tos dienos visuotiniam streikui. Tą dieną, jau iš pat ryto mažai kas atidarė savo prekybos. Judėjimas automobiliams buvo labai mažas. Apie vidurdienį prasidėjo minios viešpatavimas ir mūštytės su policija.

Vyriausybė pranešė, kad policijai duotas įsakymas ginklais pulti visus, kurie nespektuos nuosavybės ir kėsinsis prieš kitus asmenis. 12 valandą gatvėse daug automobilių pradėjo važinėti triūbydami ir nežiūrėdami judėjimo ženklų.

Gatvėse buvo neįprastas vaizdas. Moterys, jaunuomenė, ir ypač taksistai buvo aktyvūs lakstydami gatvėse. Tai buvo protestas prieš valdžią. Tuo tarpu jaunuomenė ir darbininkai puolė autobusus, juos padėdami, dauždami langus autobusų ir automobilių. Kiti puolė fabrikus, kuriuose ėjo darbas ir juos padėginėjo.

Taip pat buvo išdaudyta daug krautuvijų langų, na, žinoma, nukentėjo ir pačios prekės. Bet popietis praėjo jau daug ramiau, nes policija ir kariuomenės daliniai pradėjo aktyviau intervenuoti. Vyriausybė paskelbė karo stovį Caracas mieste ir nuo 6 val. vakaro ligi 5 val. ryto įsakė visiems likti namuose.

Mieste pasklido gandai, kad karo laivynas ir kaikiurios kitos kariuomenės dalys Caracas mieste sukilo. Kaip vėliau paaiškėjo, tai nebuvo sukilimas, bet karininkų ultimatumo įteikimas.

Koks jo turinys, nepaaiškėjo.

Daugelis iš venezueliečių žinojo įvykių raidą ir visą naktį nėjo miegoti. Laukė bebrešančių įvykių.

Lėktuvo užimas vėl tą naktį pabudino. Pasirodo, kad tuo lėktuvu, iš netoli esančio aerodromo, pakilo ir išskrido generolas Perez Jimenez. Minia nuo stogų pradėjo ploti ir tuoj prasidėjo šaudymai iš pistoletų, nors ir į orą...

Atsuku radiją. Praneša, kad revoliucija triumfuoja, Perez Jimenez režimas krito. Revoliucinis civilių ir kariškių komitetas kviečia gyventojus manifestacijoms. Be to, tas revoliucinis komitetas per privatinę radiją stotį pranešė, kad jis tuojau suformuos vyriausybę.

Toji privatinė radijo stotis pradėjo šaukti kitas privatinės radijo stotis ir valstybinę radiją stotį prisijungti prie jos, kad žinias galėtų transliuoti per visas radijo stotis grandinėje.

Tai buvo apie 3 val. nakties. Gi apie 3 valandą valstybinė radijo stotis pranešė, kad visos kitos komercinės radijo stotys prisijungty prie jos, nes ji pradės transliuoti iš prezidentūros žinias apie revoliucinės valdžios sudarymą.

Ilgai nelaukus paaiškėjo, kad Respublikos prezidentas Perez Jimenez valdžią perdavė vyriausiajam kariuomenės štabui, o pastarasis paskyrė revoliucinę valdžią iš penkių kariškių. Gi pastarieji, civiliams prašant, ton revoliucinę valdžion įjungė du civilius. Tarp jų vieną didžiausią Venezuelos turtuolį — Eugenio Mendoza. Pastarasis paskutinius penkerius mėnesius gyveno šiaurės Amerikoje. Šiuo metu jis jau grįžo ir su paskyrimu sutiko.

Antroji diena po revoliucijos prasidėjo visai normaliai. Visos prekybos įstaigos, bankai, valdiškos įstaigos normaliai pradėjo darbą. Bet pirmomis valandomis po pietų valdiškoji radijo stotis pradėjo susijaudinusi kalbėti, kad mieste vandalai pradėjo plėšimus ir užpildinėti žmones. Tuoj kalbėjo revoliucinis valstybės prezidentas, kviesdamas į kovą prieš revoliucijos priešus, plėšikus, pasikėsintojus į turtą ir asmenis.

Iš prezidentūros pradėjo kviesti pagalbon studentus, mokinius, advokatus, inžinierius, gydytojus ir mokytojus, neapleidžiant ir skautų. Mat, naujoji vyriausybė, sustabdžiusi vietinės policijos ir saugumo policijos veiklą, faktiškai liko be policijos. Gi Caracas miesto ribose kariuomenės yra labai mažai. Tokiu būdu miesto gyventojai liko be apsaugos. Tuo nutarė pasinaudoti įvairūs prasikaltėliai.

Vyriausybei nieko neliko, kaip jau nuo 5 valandos po pietų, dar saulėlei šviečiant visus gyventojus pasiūsti namo, paskelbiant nuo tos valandos karo stovį.

Sekančią dieną jau gatvėse pradėjo važinėti civilinės policijos pareigose mokiniai, studentai, skautai, advokatai, inžinieriai ir gydytojai. Tik mokytojų nebuvo matyti. Jie dėl kažkurių priežasčių neprisistatė.

(Bus daugiau)

Vokiečių karinė slaptoji žvalgyba paskutiniojo karo metu

ADMIROLAS CANARIS

Atpasakoja L. S.

Vokiečių karinė slaptoji žinių tarnyba, galima sakyti, buvo Canario kūrinys. 1935 metais perėmęs tą mažą vienetą, išugdė jį veiksmingą organizaciją, kuri ėmė griūti 1944 metais, pašalinus admiralą iš jo pareigų.

Tuomi buvo pralaimėta politinė kova su NSDAP, kuri visą laiką stengėsi karinių žinių tarnybą perimti savo kontrolėn.

Admirolas Wilhelm Canaris gimė 1887 metais Dortmund apskrityje. Tėvas pramoninkas. Protėviai 17-tame šimtmetyje įmigavo į Vokietiją iš Sala prie Comersee. Šeima nėra kilusi iš Graikijos, kaip daugelis galvoja, nors ten to paties vardo žymus jūreivis daug prisidėjo vaduojant Graikiją iš turkų okupacijos.

Wilhelm Canaris 1905 metais įstojo į Kalzerio karo laivyną, 1915 metais dalyvavo grafo Spee junginyje kovose Pietų Amerikos pakrantėse ir buvo internuotas. Jam pavyko pabėgti ir po daugelio sunkumų pasiekti Ispaniją. Čia jis buvo įtrauktas slaptojo žinių tarnybon ir rūpinosi gauti Vokietijai reikalingų žaliavų.

Po kurio laiko grįžo Vokietijon ir perėjo povandeninių karo laivų tarnybon. 1918 metų pavasarį buvo paskirtas povandeninio laivo komendantu. Operavo Atlante, Viduržemio ir Adrijos jūrose. Pradėjus griūti Austro-Vengrijos monarchijai, po pavojingos kelionės grįžo į Kielio uostą.

Čia rado karo laivuose išskeltas raudonas vėliavas. Karas pasibaigęs — revoliucija prasidėjusi. Naujai Vokietijos respublikai teko sukptai kovoti, nes prisidėjo ir vidūinis priešas — komunizmas. Kai kas Canariui primeta, kad jis dalyvavo toje grupėje, kurios tikslas buvo nužudyti Karl Liebknecht ir Rosa Luxemburg. Tas neteisybė.

Iš tradicijos ir įsitikinimo jis buvo monarchistas. Revoliucijos metu dar sustiprėjo jo prieškomunistinis nusistatymas, kuriam jis liko visą gyvenimą ištikimas. Tas paaiškina ir apie jo laikyseną nacionalsocializmo atžvilgiu. Jis pritarė nacionalsocialistų prieškomunistinėm idėjom, bet laikui bėgant pastebėjo vadovybės slėkiančiuose nacionalinio bolševizmo daigus ir bijojo jų plėtimosi. Jis buvo įsitikinęs, kad rusų špionažo organizacijos "Raudonoji Kapela" siūlė vedė iki paties Bormano, Fiuriero Vyriausioje Būstinėje.

1934 metais Canaris perėmė vokiečių karinės slaptosios žinių tarnybos vadovybę. Jis paliko nepakeltes jos decentralizuotą veikimo sistemą, bet visą dėmesį kreipė į tinkamų bendradarbių parinkimą. Šioje srityje jis buvo tikras meistras, ir labai retai tepasitaikė jam suklysti pavadant kam svarbius uždavinius.

Taip pat visi karininkai ir bendradarbiai pilnai pasitikiėjo juomi; — jie vertino šefo gabumus, jo greitą orientaciją, charakterio stiprumą ir žinojo, kad atsidūrę sunkumuose niekad nebus apleisti.

Karinės slaptosios žinių tarnybos karininko gyvenimas visad yra pavojingas, o be to, Trečiajame Reiche visi dar buvo sekami Gestapo ir SD. Ir prieš tas įstaigas Canaris užtardavo savuosius.

Canario gabumai

Canaris kartais vaizduojamas kaip "mysteryman" — kaip žmogus su paslaptingais gabumais. Netiesioginiai, galbūt, prieto nuomonės paplitimo ir jis pats prisidėjo. Tačiau tas jam atnesė tik naudos: priešai ilgai nedrįso jo liesti.

Jo nervų sistema buvo labai jautri, bet jis, darant sprendimus sugebėdavo koncentruotis ties pagrindiniu uždaviniu nekreipdamas dėmesio į antraeilės smulkmenas. Ieškant sprendimo, atrodydavo, jog tai daro jo smegenyse kažkas pašalinis, kuris savarankiškai svarsto, galvoja, lygina ir gautas galutines išvadas, apskaičiavimus perduoda admiralui.

Iš kiekvienos padėties jis rasdavo išeitį, kiekvienam uždaviniui atitinkamą sprendimą. To paties jis reikalaujo ir iš savo karininkų.

Žmoniškumas buvo jo darbo pagrindas, to privalejo laikytis visi jo pavaldiniai. Pasibaigus šipo Sosnowskio teismo procesui, Canaris aptarė jį žvalgybos karininkų posėdyje. Čia jis išsklė faktą, jog Sosnowski išnaudojo daugelio moterų tikrą meilę. Tai esą neleistina ir to turi būtinai vengti kiekvienas geras slaptosios karinių žinių tarnybos darbuotojas.

Galbūt kai kas tokį nusistatymą laiko juokingu ar smulkmeniška mažavėrė tume pavojingame darbe, tačiau ir to paties Sosnowskio likimas rodo ką kitą. Neįkainuojamai svarbi medžiaga — vokiečių mobilizacijos planai, kurių tas šnipas patiekė lenkų Generaliniam štabui, Varšuvoje buvo palaikyta netikra. Tuo tarpu klaidinančios, specialiai paruoštos informacijos, pasiūstos per kitus šaltinius, priimtos už "tikrą pinigą". Sosnowski buvo lenkų apkaltintas, jog bendradarbiaujant su vokiečiais jis tą medžiagą pats pagaminęs ir už tai nuteistas kalėti.

Renkant slapčiausias karines žinias nešvariais metodais, vadovybė niekad negali pilnai pasitikėti savo pavaldiniais. Tuomet visas apavimas yra nesveikas užterštas. Canaris su tuom kovojo ir pasiekė, kad tas slapta vedamas karas nenusižengtų žmoniškumo-riteriškumo taisyklėm, kartu duodamas skyrų vadamų plačią laisvę pasireikšti privačioje iniciatyvoje, savarankiškuose sprendimuose.

Canario didelis rūpestis savaisiais agentais

Rusams užėmus Pabaltijos valstybes, visi ten esantieji tų tautų karinių slaptųjų žinių tarnybų darbuotojai atsidūrė dideliame pavojuje. Rusai juos būtų tuojau areštavę. Canario įgaliojimas Estijoje išdavė visiems estų Generalinio Štabo II-jo skyriaus karininkams bei patikėtiniams reikalingus dokumentus ir parūpino laivą kelionei į Štetiną. Tik pastariesiems ten laimingai atvykus jis pranešė Canariui apie savarankiškai padarytą sprendimą. Canaris jam pilnai pritarė ir pasistengė, kad išgelbėti būtų viskuom aprūpinti bei gautų atitinkamą darbą.

Tuo tarpu kai kurių alijantų patikėtiniai bei agentai liko Estijoje be pagalbos: jie pateko į rusų rankas.

Tokie dalykai nelieka paslaptyste, — apie juos išgirsta visų kraštų atitinkamos slaptosios žinių tarnybos. Ir aprašytas įvykis nebuvo išimtis. Canaris kiek išgalėdamas padėjo nemalonėn patekusiam rumunui Moruzow (savo laiku slaptosios žvalgybos šefas). Iš viso, jis padėjo daugeliui žmonių.

(Bus daugiau)

Amerikos Lietuvių Tautinės Sąjungos
Chicagos skyrius kviečia lietuvišką
visuomenę atsilankyti į

**Lietuvos Nepriklausomybės
paskelbimo 40 metų sukakčiai
paminėti iškilmingą banketą.**

Banketas įvyks vasario 16 d. 7 val. vak.
South Shore Country Club salėse.

Programoje kokteiliai, vakarienė, meninė
dalis ir šokiai.

Pakvietimai gaunami Margučio raštinėje arba šaukiant telefonu GR 6-2242. Pakvietimo kaina asmeniui \$12.50.

KAS PAGIMDĖ TĄ "BAISŲJĮ BAUBĄ"?

E. ČEKIENE

"Naujienos" kiekviena proga saulėžvalgos galutinis tikslas yra komunizmas". Tai va, tokių minčių atstovai, laikotarpį ir žymiuosius to laikotarpio veikėjus. Susidaro tvirtas įspūdis, kad jis tik tam ir leidžiamas, kad atliktų didelį niekinimo darbą, kuris kažkam taip patinka ir jo taip laukia.

Pravartu čia kiek plačiau pažvelgti, kas gi privedė prie to "Naujienoms" taip juodo Smetonos valdymo laikotarpio, to "didžiojo bauto", kurio baimė ir dabar tebesergama, ne kiek nepajėgiant įžvelgti atliktų didžiųjų darbų.

... Į Smetonos valdymą daug kas teikėsi įžūrėti ir piktos valios ir fašistinių, net nekrikščionių bruozų... Bet visi tie išvedžiojami yra niekis prieš tą didžiulės grėsmės faktą, kuris tada buvo užgulus Lietuvą, o tik tai toji grėsmė ir pagimdė tą "smetonizmą"... (Santarvė, 1957. Nr. 4).

Kas gi toji grėsmė? Kaip žinome, 1926 metų seimo rinkimuose laimėjo liaudininkai ir socialdemokratai. J. Vaisgantas tuos rinkimus taip apibūdina:

"... Kai kurių partijų agitatoriai vadovavosi siaurais luominiais interesais ir demagogija. Kitos partijos ir jų kandidatai buvo visai juodinami, tiesiog su žeme maišomi..."

Jis sielojosi, kad per rinkimų agitaciją buvo gerokai apardyta mūsų tautos siela. Buvo skelbta ne tautinė vienybė, bet luomų kova, kurią laimėjo aiškiai norėjo sukti kolektyvizmo keliu.

Vaidingumui paminėtinas to laiko seimo vicepirmininko S. Kairio, socialdemokratų lyderio 1926 m. geg. 31 d. pasikalbėjimas, atspausstas Lietuvos žiniose:

— Aš atsakysiu konkrečiai, kad socialdemokratai nuo komunistų skiriasi taktikos klausimu. — Be galutinę tikslų realizavimo, ar yra skirtumas tarp komunistų ir socialdemokratų? — Esmės skirtumo nėra.

— Vadinas, ir socialdemokratų principu yra komunizmo pradų? — Kiekvienos socialistinės pa-

saulėžvalgos galutinis tikslas yra komunizmas".

Tai va, tokių minčių atstovai, laikotarpį ir žymiuosius to laikotarpio veikėjus. Susidaro tvirtas įspūdis, kad jis tik tam ir leidžiamas, kad atliktų didelį niekinimo darbą, kuris kažkam taip patinka ir jo taip laukia.

Vos paėmusi valdžią, naujoji vyriausybė paleido iš kalėjimų buvusį nepatikimą elementą, kurio tuoj gatvėse ėmė traukti internacionalą ir visai erzinti ramius gyventojus.

Pradėjo didesnes reformas kariumenę, siekdami visiškai jos panaikinimo ir pagal komunistinę tvarką norėjo įvesti miliciją. Krašte prasidėjo profsąjungų kurstomi darbininkų streikai, vartojant smurtą ir tuo pažeidžiant savininkų teises ir privata buvę užgulus Lietuvą, o tik tai toji grėsmė ir pagimdė tą "smetonizmą"... (Santarvė, 1957. Nr. 4).

Tuo pat laiku "Biržų žinios" Nr. 32 rašė:

"Tėvynės kartuvės rengiamos čia pat namie. Kruvinieji pasaulio nelaimės ir mirties agentai galanda ietis, rengiasi viską, ką mes esam sukūrę praryti ir pas mus, kaip maskolijoje, sukurti kruviną vergiją".

Patriotiškai nusiteikusių visuomenę piktino tos vyriausybės perdėta globa nelajalių tautinių mažumų. Pav., buvo iškart stiegiama 60 naujų lenkiškų mokyklų, kurios turėjo lenkinti mūsų gimusią valstybę.

Buvo nusistatymas iš mokyklų šalinti religiją ir tautybę, ką ypač pabrėžė to laiko šviet. ministeris Čepinskis. O kad Lietuva buvo religiniai ir patriotiniai nusiteikęs kraštas, visa tai labai neigiamai paveikė žmones prieš vyriausybę.

Mūsų akademiniis jaunimas, visada pasirodęs už savo idealus kovot ir aukotis, lapkr. 21 d. išėjo viešai demonstruoti, surengdamas Liaudies Namuose mitingą prieš krašte vykstančią polonizaciją ir bolševizaciją.

Gi einant ir nuėjus į karo muziejų žuvusių dėl Lietuvos laisvės pagerbti, raitosios policijos ginklu buvo išvaikyta. Buvo apdaužytos ir nukentėję net moterys ir vaikai, jų tarpe ir p. Biržiškienė.

Toks, ką tik prisikėlusios mūsų tautos žiedo — studentijos patriotinių jausmų išniekinimas galutinai "apvalnikavo" šią vyriausybę. Prašyte prašėsi kokių nors reformų, kurios užkirstų kelią tokiems reiškiniams.

Po tokių įvykių pirmame Seimo posėdyje, kuris įvyko lapkričio 23 d., penkios kitos srovės įteikė 10 punktų interpeliaciją, kurioje tarp kitko buvo sakoma:

"7) Vyriausybė persekioja tautos nepriklausomybės pamatą, tautiniai ir valstybiniai nusistatymai visuomenę, skandina kraujose tautinę idėją. 8) Vyriausybė pataikauja ir palaiko valstybės priešininkus komunistus. 9) Vyriausybė silpnina ir naikina tautybės jausmus visuomenėje, kurie yra nepriklausomybės pamatas ir tautos jėgų atsparumo šaltinis." (Tėv. Sargas, 1957. Nr. 1).

Universiteto Senatas lapkričio 25 d. taipgi išreiškė protestą prieš brutalių policijos elgesį su studentija ir laikė skaudžiu įželdimu viso Universiteto, žalingu tautai ir valstybei. U-to rekt. M. Biržiška apie tai pranešė šv. ministeriui.

Prof. Voldemaras tuo laiku aiškiai pabrėžė, kad šie visi įvykiai ir protestai rodo, kad Lietuvos valdžios mes neturime.

Gi Amerikos laikraštis Vienybė tada rašė:

"Socialdemokratų buvimas Lietuvos valdžioje jau pradeda nuostolingai kenkti lietuvių tautos reikalams, nes šviet. ministeris Čepinskis pradėjo steigti lenkiškas mokyklas, kur tik lenkų agitatoriai reikalauja..."

Seimo atstovas L. Šimutis tuo laiku šiaip pasisakė:

"... Dabar lapkričio 21 d. turės būti mūsų istorijoje greta Muravjovo įvykių ir istorija stambiomis raidėmis užrašys: lietuvis lietuvių jau nepriklausomai Lietuvoje negaikomis muše ir muše už reiškiama protestą prieš Lietuvos polonizaciją ir bolševizaciją..."

Visi panašūs vykiai buvo giliai paveikę visos Lietuvos žmones, kurie laukė laukė kokių nors reformų, bijodami vėl prarasti senenai įgytą laisvę.

Tokios reformos ir įvyko. Jos įvyko 1926 m. gruodžio 17 d.

MARGUTIS

yra pats seniausias Amerikos lietuvių žurnalas. Jis išeina kiekvieną mėnesį — yra gausiai iliustruotas, turiningas, įvairus ir skaitomas su malonumu.

MARGUČIO metinė prenumerata \$3.00.

Margučio adresas: 6755 So. Western Ave., Chicago, Ill.

DIRVA

atlieka įvairius spaudos darbus. Jūs galite pigia kaina atsispausdinti profesines korteles, įvairias blankas, vakarams biuletenus, vestuvių pakvietimus, plakatus ir kt.

Užsakymai priimami ir paštu.

DIRVA — 1272 East 71 St.
Cleveland 3, Ohio
Tel.: HE 1-6344

Nedelsk nė vienos dienos, bet šiandien pat siųsk 1 dolerį ir užsisakyk metams jau aštuntus metus šiame kontinento einantį iliustruotą humoro-kritikos žurnalą

PELĖDA

Išeina kovo, birželio, rugsėjo ir gruodžio mėn. Rašykite dar šiandien: PELEDA, 231 Wallace Ave. S., Welland, Ont., Canada.

SENIAU IR DABAR

JAU 40 METŲ!

K. S. KARPIS

Daugelis dirbusių Lietuvos prisikėlimui nebesulaukė šios 40 metų Lietuvos Nepriklausomybės sukakties, nebegalėjo jos kad ir svetur paminėti. Neturime gyvųjų tarpe jau ir daugelio senosios kartos išiečių, kurie visu atsidavimu tam tikslui dirbo.

Pirmajam Pasauliniui karui 1914 m. vasarą kilus ir palietus Lietuvą, lyg žaibo išjudinti Amerikos lietuviai šoko rūpintis Lietuvos likimu, tuoj pat pradėdami šelpti karo nukentėjusius ir vėliau keldami Lietuvos nepriklausomybės mintį, iki ji buvo įgyvendinta.

Amerikiečiai ginklu kovoti dėl Lietuvos laisvės negalėjo, bet jiems priklausė nuopelnai daugeliu kitų atvejų, Lietuvai kuriantis. Tai Lietuvos de jure pripažinimo išgavimas iš Amerikos vyriausybės; milijoninės aukos, pašalpos ir dovanos giminėms, kas sudarė Lietuvos valutos pagrindą; pirmutinės lietuvių atstovybės Washingtono įsteigimas; eilės savo veikėjų atidavimas įvairiems naujos valstybės darbams ir t.t.

Vadų ir šviesuomenės buvo

Greta eilinių darbininkų, atvykusių čia gerokai prieš pabaigą pereito šimtmečio, buvo ir šviesesnių žmonių ir susipratusių aušrininkų, kurių vienas žymiausias, daug nuveikęs tautinio susipratimo auklėjime, buvo buvęs Aušros redaktorius Jonas Šliupas. Prie jų, iki pat 1914 metų, važiuodami prisidėjo nemažas būrys jaunesnės šviesuomenės, dvasiškių ir kitų pralavinusių lietuvių. Visi darban stoję, vedini vieno didelio idealo — laisvos, nepriklausomos Lietuvos atkūrimo. Tą idealą čia buvo galima labai garsiai skatinti visuose lietuviuose.

Spauda buvo pirmutinė

Tarp pirmutinių čia kėlusių Lietuvos likimo klausimą, pirmiau autonomijos reimuose, paskiau nepriklausomybės, matome šiuos vardus: Dr. Jonas Šliupas, B. K. Balutis, J. O. Širvydas, Juozas Gedminas, Kun. F. Kemėsis, Kun. A. Milukas, V. S. Jokubynas, S. Tananevičius, Julius Kaupas, V. K. Račkauskas ir t.t. Jie buvo mūsų spaudos darbininkai. Į jų garą atsiliepė ir jiems talkon stėjo armijos kiti, senesnių ir jaunesnių, veikėjų ir organizacijų vadų kolonijose, kurie greitai suprato naują gyvybinį šūkį ir dėjos talkon ieškodami kelių ir priemonių organizuoti aiški tikslą.

Pirmiausia, susivienijimas Lietuvos Amerikoje savo globoje įsteigė karo nukentėjusiems šelpiti fondą, o vėliau išaugo didieji fonai, įsteigti atskirų srovių pagrindais.

Raginimai šaukti seimus

Chicagos "Kataliko" leidėjas Tananevičius pasiūlė sušaukti lietuvių laikraštinių suvaži-

vimą ir pasitarti, kas darytina. Kitas Chicagos laikraštis, "Lietuva" (Balutis) pasiūlė šaukti lietuvių visuotinį seimą, kurio tikslas būtų įsteigti bendrą centrinių komitetą nukentėjusiems nuo karo šelpiti ir tautos likimo reikalus aptarti.

Tačiau tai taip lengvai neįvyko; darbai trukdyti atsirado srovinų varžytinių kelmų ir duobės.

Tačiau tai taip lengvai neįvyko; pasidžiaugti, kad, nežiūrint srovinų aistrų, neleidusių katalikui suartėti su tautininku bendram darbui, vis tik juose dega tikro lietuvių norai atgauti Lietuvai nepriklausomybę sudarė vieną didelį lauką, išliupsnojusį ir išdegusį iki sėkmingo galo.

Tumo ir Basanavičiaus susirūpinimas

Srovių kovoje aiškiai veržėsi viršūn kiekvienos galvojimas, kad tik ji viena turi teisę ir privalo rūpintis Lietuvos žmonių nuo karo šelpimu, ir paskiau nepriklausomybės atgavimu. Tos kovos atgarsiai pasiekė ir Lietuvos veikėjus. Tumas-Vaižgantas šitaip rašė: "Kartį būtų ironija įrodinėti, kieno paduotas duonos gabalas bus alkanam sotesnis, o drapaną šiltesnė".

Dr. Jonas Basanavičius, kuris 1918 m. drauge su Martynu Yėu lankėsi Amerikoje, rinkdamas aukas Mokslo Draugijos Vilniuje namams, ir amerikiečius pažinojo, 1918 m. liepos 1 d. iš Vilniaus rašė:

"Aš savo dienas jau baigiu. Būtu man lengviau, jei mūsų Lietuva, kurios atgimimui tiek darbo ir kovos padėta, kuri šiandien prapulties krašte, turėtų ilgąs gaivintojų, apgyvenų ir gelbėtojų eiles. Mums seniams, žilia-plaukiams būtų lengviau į kapus žengti, jei visi Lietuvos vaikai susispiestų į krūvą Tėvynę gelbėti. Siunčiame jums, vaikai, gal paskutinį miršančios Lietuvos šauksmą. Jeigu Lietuvos žmonės teks bėdu išmirti, atminti, jie mirs su mintimi, kad jūs, amerikiečiai, galėsite juos gelbėti, bet negelbėsite..."

PRANEŠAMA... NATIONWIDE'S naujas

ŠEIMOS DRAUDIMAS

Vienas gyvybės draudimas padengia visą jūsų šeimą... net automatiškai kiekvieną naujai prisidėjusį (po 14 amžiaus dienų) NE KIEK NEPADIDĖJANT už mokamą vieną draudimą!

Skambinkit:

PAULINA MOZURAITIS,
Agentas
SK 1-2183

PARKWOOD HOME IMPROVEMENT

Apmuša namus Aluma-King, įvairių spalvų amžino aliuminijaus plokštelėmis.

Plokštelės lengvai plaukasi, nesilupa ir nesproginėja. Atliekami kiti remontai, pakeltimas, priestatų ir CEMENTO darbai.

Pigiaai statomi standartiniai garažai.

Įkainavimas nemokamas.

Skambinkite: GL 1-0562, GL 1-0107 arba WH 3-1027. (16)

Mes turime sparvutų pirkėjų.

Kreipkitės ir mes parduosim Jūsų namą.

WADE PARK REALTY CO.

7032 Wade Park Ave.
Arthur O. Mays, broker
Telef.: UT 1-7551

DIRVA

THE FIELD

Redakcijos ir administracijos adresas — DIRVA, 1272 East 71 St., Cleveland 3, Ohio. — Telefonas: Henderson 1-6344. Redaktorius Balys GAIDŽIŪNAS (buto telefonas: GL 1-3976).

AR ŠIE METAI JUBILIEJINIAI?

V. RASTENIS

Yra toks geros valios žmonių sumanymas — paskelbti (ir vykdyti) nutarimą, kad šie metai lietuvių tarpe turi būti vadinami Jubiliejiniais (Lietuvos Nepriklausomybės) metais, panašiai, kaip 1930 metai Lietuvoje buvo pavadinti Vytauto Didžiojo metais.

Noras kiek galima stipriau pabrėžti Lietuvos nepriklausomybės idėją yra, be abejo, geras. Bet ši priemonė — šiuos metus pavadinti jubiliejiniais — nebūtų vykusi. Nes tai būtų tik pavartojimas žodžio ne vietoj.

JUBILIEJUS šventė senais laikais žyčiai. Jie kas penkias dešimtis metų rengė džiaugsmingą sukaktį nuo jų atvykimo į Kanaso žemę. JUBIL hebrajų kalba reiškė trimuotį. Trimituojama džiaugsmingam įvykiui pranešti. Tai ir lotynų kalboje atsirado žodis JUBILARE, reiškias džiugauti.

Psalmių rinkinyje *Simtoji* psalmė prasideda žodžiais JUBILATE DEO — džiugaukite Dievu. Gal dėl to džiugavimo sukaktys — jubiliejis imta jungti su simto skaičiais, ne su 50, kaip pas žydus. Kiekvieną šimtmetį pradėta rengti jubiliejinės iškilmės Kristaus gimimo sukaktį pažymėti. Vėliau, kad tokių jubiliejų galėtų pergyventi kiekviena karta (ir turint galvoj, kad vidutinis žmogaus amžius anksčiau nesiekė net 50 metų), jubiliejiniai (arba šventiniai) Metai pradėta švęsti kas 25 metai. Tokiu būdu, tradicija jubiliejiniais metais laiko 25-tus, 50-tus, 75-tus, 100-tuosius ir t.t. metus nuo tam tikro įvykio. Dešimtmėtinės ar kitokios sukaktys (kaip 10, 15, 20, 30, 35 ar 40), nors ir sukaktys, tačiau pagal tradiciją nėra jubiliejinės.

Tai yra tik formalioji dalyko pusė. Esmingesnė pusė yra JUBILIEJAUS žodžio reikšmė: džiugavimas. "Jubiliejiniai metai" reiškia — "džiugavimo metai".

Lietuvos nepriklausomybės padėtis šiuo metu yra tokia, kad jos sukaktis minėjimo metai gal tikėtų vadinti "pasiryžimo", "kovos" metai, ar panašiai, bet vargu ar tiksli būtų šiuos metus pavadinti Lietuvos Nepriklausomybės Džiugavimo metais. Nežinau, kas galėtų suprasti, dėl ko mes čia dabar... džiugaujame.

1943 metai formaliai galėjo

būti vadinami Lietuvos nepriklausomybės jubiliejiniais metais, nes tai buvo 25-kerių metų sukaktis. Tačiau tada, siaučiant karui ir Lietuvai esant vokiečių okupuotai, regis, niekam neįgalvą neatėjo jubiliejiškai trimuoti. Ir dabar trimuoti pagrindo ne daugiau, nekaltant jau apie tai, kad ir formaliai jubiliejaus reikia palaukti dar 10 metų. 1968-ais metais galėsime skelbti jubiliejų, jai aplinkybės bus tinkamos. Negi nesitiki mes sulaukti, jei skubinamės, ji skelbti jau dabar?

Vytauto Didžiojo metų pamėgdžiojimas irgi būtų ne vietoj. Tada buvo didelis formalus pagrindas jubiliejui — 500 metų sukaktis. Esminis pagrindas, tačiau, nebuvo idealus. 1930 metai buvo 500 metų sukaktis nuo neįvykusios vainikavimosi ir nuo Vytauto mirties. Tai greičiau liūdniausi įvykiai Vytauto laikų istorijoje, menkas akstinas džiugauti. Kai 1930 metais Vytauto jubiliejus buvo atšvestas, pateisinama gal tik tuo, kad buvo pra-

leistos ankstyvesnės Vytauto didybės laikų datos, jų tinkamai nepamirėjus. O Vytauto mirties metai buvo likusi paskutinė proga 500 metų sukaktį nuo jų laikų bėminėti...

Metų vadinimas Vytauto Didžiojo metais buvo įdomi mintis. Ji turėjo pasisekimo didžia dalimi ir dėl to, kad ją vykdyti buvo nutarta oficialiai, įstatymo keliu. Šiandien nei paskiri, nei visi drauge susidėję "veiksniai ir tariniai" įstatymų leisti negali, o iš jų kilęs paraginimas (net ir nutarimo forma paskelbtas) vis tiek neturėtų tokios reikšmės, kaip valstybės įstatymas, ir liktų tik paraginimu, lygiu šiaip jau kieno nors spaudoje, paskelbtam sumanymui. Taigi bandymas neva oficialiai pavadinti šiuos metus Jubiliejiniais (Lietuvos Nepriklausomybės) metais būtų (jei būtų) padarytas nepagrįstai, ne laiku ir nekompetentingų organų. Šiaip jau metus (šiuos ir bet kuriuos kitus) kiekvienas gali kaip nors pagražinti vadinti, tačiau to nebūtų pagrindo lyginti su 1930 metų pavadinimu Vytauto Didžiojo metais.

REIKALAUJA NAUJŲ SLA NOMINACIJŲ

Esame gavę tokio turinio laiško nuorašą, adresuotą SLA Pild. Tarybai ir kitiems organams, kuriame reikalaujama naujų SLA nominacijų. Laiške sakoma:

"Gerbiame jį,

Pirm negu sutiksime būti renkama SLA Pildomosios Tarybos nariu, turėtume pripažinti 1957 m. nominacijų teisingumą. To, deja, pagal savo sąžinę ir supratimą, padaryti negalime.

SLA Pildomosios Tarybos nariai, būdami ofise ir naudodamiesi savo autoritetu, patys rašėtais kreipėsi į narius, prašydami juos, t. y. Pildomosios Tarybos narius, vėl perrinkti. Tas kenkia tikslui įtraukti daugiau veikėjų į SLA darbą. Pareigūnai turi būti nešališki, priešingai — jie kenkia fraternalizmo taisyklėms.

SLA Pildomojoje Taryboje esančios asmenys naudoja susivienijimo organą Tėvynę savo populiarizacijai prieš rinkimus. Ta teise negali pasinaudoti kiti kandidatai.

SLA organe Tėvynę nominacijų daviniai paskelbti neteisingi.

Tuo pasiremdamas SLA Apšvietos Komisijos Pirmininkas savo laikraštyje diskriminuoja ne Pildomojoje Taryboje esančiuosius kandidatus, tuo būdu sudaro skriaudą kitiems kandidatams, o labiausiai pačiam susivienijimui.

J. J. Arlauskio nurodytas balsų paklaidas, kur kandidatams trūksta po kelis šimtus balsų, iki šiol pataisų Tėvynėje nėra, tik gautas Dr. Vinikio laiškas, kuriame sakoma:

"Kuomet Centro Tarnautojai patikrino Balsų Skaičiavimo Komisijos padarytas paklaidas, pasirodė, kad jos visų kitų kandidatų, o taip pat ir Jūsų, kaip kandidato, nepalietė nei teisių nei eilingsumo. Šis nelemtas Balsų Skaičiavimo Komisijos įvykis, yra labai nemalonus dalykas".

Iš to seka, kad rinkimuose užinteresuota pusė — Pildomosios Tarybos narys su įstaigos tarnautojais imasi pats balsus skaičiuoti ir interpretuoti! Keista, kad Komisija buvo tos pačios Pildomosios Tarybos paskirta! Tuo būdu nominacijos nustato slap-

Pranešame giminėms, artimiesiems ir pažįstamiems, kad Vokietijoje 1958 m. sausio mėn. 31 d. po sunkio, ir ilgios ligos mirė mūsų mylimas vyras ir tėvas

MAJORAS LEONARDAS JURKŠAS.

Palaidotas Vokietijoje, Dortmundio katalikų kapinėse.

Gilaus skausmo prislėgti:

žmona ir sūnus su šeima.

Mielam prieteliui

ATS. MAJORUI

LEONARDUI JURKŠUI

mirus, jo žmoną ir sūnų nuoširdžiai užjaučia

Aleksandra ir Antanas Mikoliūnai

Kandidatai į išdininkus Gugis ir Gugienė sujungti šeimyniniu būdu vieno šeimos nario naudai. Kandidatas A. Čaplikas laišku Centro paklausė:

"Prieš duodamas savo sutikimą būti renkamui, noriu žinoti savo oponento tikrą balsų skaičių, nes tas gali nulemti mano nusistatymą. Bet aš tos išvados padaryti negaliu, nes matau, kad ponai N. Gugienė, ar Mrs. Gugis priskaityti Gugio balsai, ir tuo jos balsų daviniai nėra tikri".

Pabrėžtina, kad A. Čaplikas ir Čaplikas išdo globėjo pareigoms balsai suskaičiuoti skirtingiems asmenims, nors A. Čaplikas ir Čaplikas yra tas pats asmuo.

Tokia pat skriauda padaryta p. Devenienei atimant balsus iš E. Devenis, — nors Alena ir Elena yra tas pats vardas ir yra ta pati kandidatė. E. Devenio pavarde SLA organizacijoje jokio kito asmens nėra.

Pildomajai Tarybai tokiais būdais veikiant kitų kandidatų nenaudai, mes šių nominacijų laikyti objektyviomis negalime. Nenorėdami nuvilti tų narių, kurie už mus balsavo ir norėdami dirbti SLA naudai, negalime sutikti su Sovietinės sistemos vienu slėptu, prie ko SLA vadai veda, — esame priversti reikalauti naujų nominacijų.

Su pagarba,

(Pasirašė)

Alexander J. Chaplik
A. Devenienė
Joseph Arlauskas
Jonas Valaitis
A. S. Trečiokas
Adv. J. R. Virbalis.

SKAUTAI

Vyr. Skautininkas už nuopelnus Lietuvių Skautų Brolijai skautų vadovus ir rėmėjus apdovanojo garbės ženklais: ordinau Už Nuopelnus; ps. J. Bružinskas, Anglijoje; ps. St. Ilgūnas, Rochesteryje; s. dr. Willi Niedermeier, Vokietijoje; ps. St. Makarevičius, Los Angeles; vyr. sklt. J. Ulevičius, Chicagoje; sk. rėmėja p. G. Kudžmienė, Montrealyje ir sk. rėmėja p. M. Prauolenienė, Worcesteryje. Tėvynės Sūnaus žymeniu: sklt. Alg. Gluodas ir sklt. Rim. Jakubauskas, abu Worcesteryje. Vėlavos žymeniu: vyr. sklt. Alf. Pocius, Londone, Ont.

Skautų vadovams žinotini adresai: Vyr. Skautininko — v. 7-1621, arba pas J. Bačanską, 3. Stp. Kairys, 9 Sidford Court, Toronto 9, Ont., Canada; VS Pavaduotojo — v. s. Aleksas Matas.

Didžiojo skausmo prislėgtus

BRONĘ IR JONĄ PAPLENUS

su šeima, jų mylimai motinai, uošvei ir senelei a. a. BENIGNAI KIRSAITEI-DIDŽIULIENEI mirus, užjaučia ir kartu liūdi

Kazimiera, Jūratė ir Aleksas Laikūnai

LIETUVOS KRONIKA

(1918. II. 16 — 1940. VI. 15)

Copyright by National Lithuanian Society of America, Inc.

Sudarė A. GERUTIS

6. St. Seimas ratifikavo taikos sutartį su Sov. Rusija.
6. Pasirašyta sutartis su raud. armijos vadovybe Lietuvos teritorijai evakuoti. Raud. armijos okupuotoji Lietuvos teritorija suskirstyta į tris zonas, kurios palaipsniui turėjo būti evakuotos. Vilniaus miestas įėjo į antrąją zoną.

8. "V. Ž." paskelbtas žemės reformos įvedamasis įstatymas.
9. Lietuvos kariuomenė užėmė švenčionėlius, švenčionis ir Adutiškį.

10. Lietuvos kariuomenės dalys pietuose pasiekė Augustavo kanalo liniją.

21. Bulduruose susirinko Pabaltijo valstybių politinė konferencija.

25. Lietuvos kariuomenė užėmė Varėnos-Marcinkonių-Valkininkų geležinkelio liniją, Senuosius Trakus, Lentvarį ir pasiekė Vilniaus pietų priemiestį.

25. Bolševikų kariuomenė pasitraukė iš Vilniaus.

26. Lietuvos kariuomenė įžengė į Vilnių. Lietuvos valdžios įstaigos pradėjo keltis į sostinę.

27. Lietuvos vyriausybė pasiuntė notą Lenkijos užsienio reikalų ministrui, kuria pranešė, kad Lietuva laikosi neutralumo Lenkijos Rusijos kare.

27. Lietuvos kariuomenė užėmė Ežerų miestelį, 22 km. į pietus nuo Gardino. Gardino miesto delegacija, atvykusi į Lietuvos kariuomenės būstinę, prašė užimti Gardino miestą, žadėdama teikti visokeriopos pagalbos. Lietuvos kariuomenės priešakinės sargybos sustojo 5 km. nuo Gardino miesto.

26. Paskelbtas įstatymas kariškiams žeme aprūpinti.

27-28. Lietuvos kariuomenė pirmą kartą susidūrė Augustavo miškuose su besivejančia sumušta raud. armiją lenkų kariuomene. Lenkai pradėjo pulsti lietuvių kariuomenę.

30. Tarp gen. Fodry, alijantų atstovo Klaipėdos krašte, ir Sir Reginald Tower, alijantų atstovo Dancige, pasirašytas susitarimas, pagal kurį laikinai Dancigo aukščiausias teismas veiks ir kaip Klaipėdos krašto aukščiausias teismas.

31. Prancūzų gen. Manneville atvyko į Seinus ir pranešė Lietuvos antrosios diviziono vadui, kad lenkų kariuomenė rengiasi užimti maršalo Foch liniją.

31. Lenkai užėmė Seinus ir Gibus.

R u g s ė j i s

5. Lenkų užsienio reikalų ministras Sapieha telegrama Tautų Sąjungai apkaltino Lietuvą sulaužius neutralumą Lenkijos kare prieš Sov. Rusiją ir peržengus Aukščiausios Santarvės Tarybos 1919. XII. 8 nustatytą provizorinę Lietuvos rytų sieną (Curzono liniją). Lenkijos vyriausybė pareikalavo Tautų Sąjungos įsikišimo.

6. Lietuvos vyriausybė sutiko pradėti su Lenkija tiesiogines derybas ir pasiūlė susitikti Marijampolėje.

7. Ignas Jonynas paskirtas vyriausioju įgaliotiniu iš okupacijos atvaduotiems kraštams.

9. Lenkijos vyriausybė pasiūlė vietoj Marijampolės susitikti Suvalkų Kalvarijoje.

12. Lietuvos vyriausybė sutiko pradėti derybas Kalvarijoje IX. 14 ir pasiūlė sustabdyti karo veiksmus IX. 13. 12 val. Tačiau lenkų kariuomenė ir toliau veikė prieš Lietuvą.

14. Lietuvos kariuomenė vėl paėmė iš lenkų Seinus.

14. Vieton "Kariškių žodžio" pradėjo eiti "Karys".

14. Lietuvos delegacija atvyko į Suvalkų Kalvariją.

14. Visame Lietuvos Lenkijos fronte sustabdyti karo veiksmų.

15. Į Kalvariją atvyko lenkų delegacija su pulk. Mackiewicz priešakyje.

15. Kalvarijoje prasidėjo Lietuvos Lenkijos derybos.

16. Krašto apsaugos ministerija ir kariuomenės vyriausiasis štabas persikėlė iš Kauno į Vilnių.

16. Kaune įsteigė Ekonominę Karių Bendrovę.

18. Kalvarijos derybos nutrūko, nes lenkai atmetė lietuvių reikalavimą nustatyti neutralinę zoną pagal 1919. XII. 8 Curzono liniją.

19-21. Lenkai atnaujino prieš Lietuvą karo veiksmus.

20. Tautų Sąjungos taryba priėmė rezoliuciją, pagal kurią 1919. XII. 8 Curzono linija pripažįstama kaip laikina demarkacijos linija tarp Lietuvos ir Lenkijos. Nutarta vieton pasiūsti militarinę misiją, kuri prižiūrėtų rezoliucijos vykdymą. Taip pat nutarta rekomenduoti tiesiogines derybas tarp Lietuvos ir Lenkijos.

21. Lietuvos vyriausybė sutiko priimti T. S. tarybos IX. 20 rezoliuciją.

22. Lenkai, puolę lietuvių Seimų srityje, pralaužė ties Gibais frontą, užėjo lietuvių kariuomenei užnugarin ir paėmė karo trobą ir belaisvių. Seimai pateko lenkams.

22. St. Seimas priėmė nepaprastą valstybės išdo paskolą krašto gynimo reikalams 100 milijonų auksinių sumai.

23. Lenkai, persikėlę ties Druskininkais per Nemuną ir užėję lietuviams iš kairiojo sparno, sumušė lietuvių kariuomenės lal ties Kapčiamiesčiu ir pridarė nuostolių.

24. T. S. tarybos iniciatyva Briuselyje susirinko tarptautinė finansinė konferencija, dalyvaujant 39 valstybių, jų tarpe Lietuvos, atstovams.

25. Pertraukus St. Seimo darbų sesiją, iš St. Seimo pirminko ir šešių narių sudarytas Mažasis Seimas, kuriam laikinai pavesta įstatymų leidžiamoji galia. Mažajin Seimas įėjo: A. Stulginskis, M. Krupavičius, A. Tumėnas, M. Slezevičius, D. Lašas, Venckauskas ir Fridmanas.

26. Lietuvos vyriausybė pasiūlė lenkams pradėti naujas derybas Suvalkuose IX. 29. ir tą dieną sustabdyti karo veiksmus.

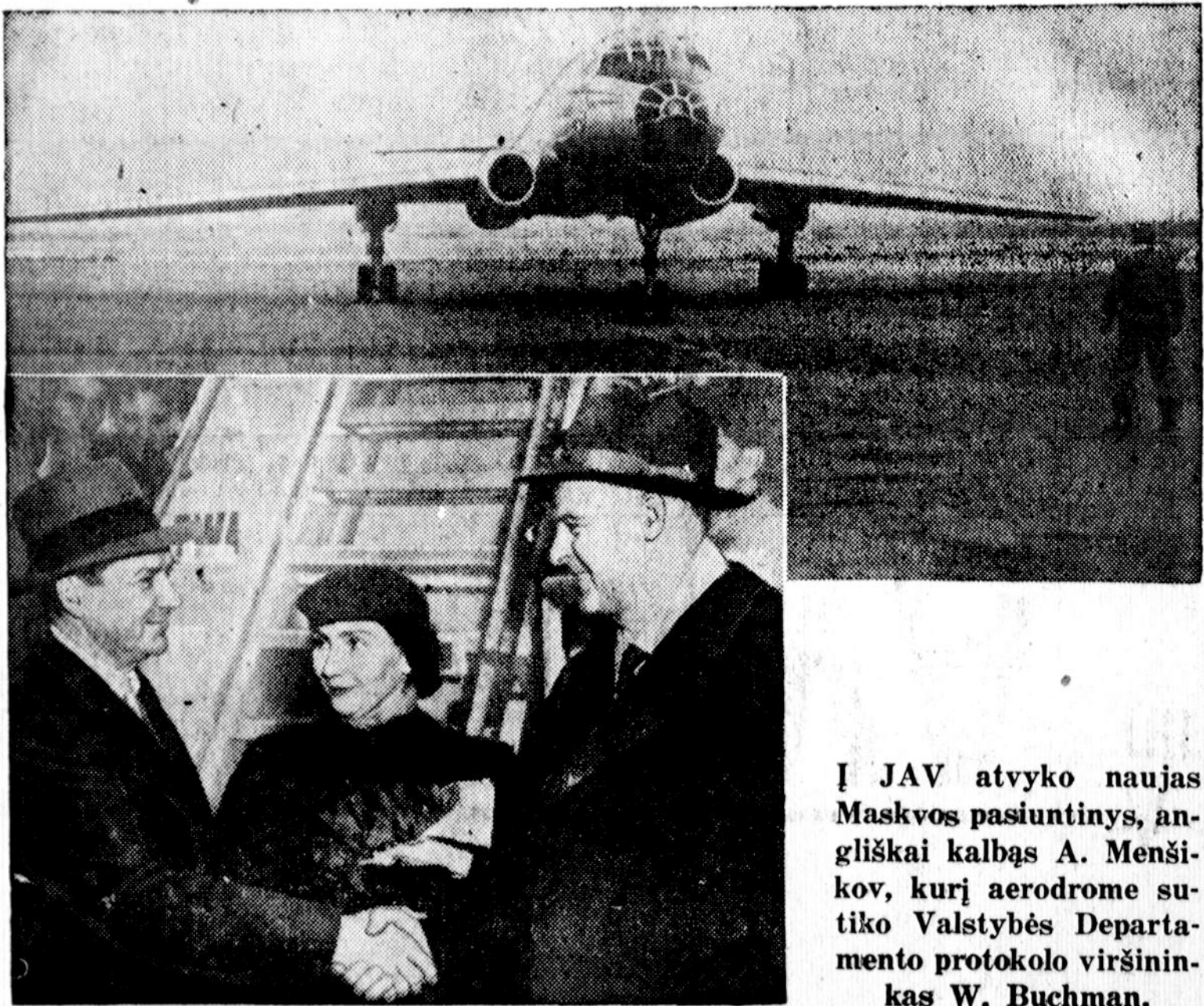
29. Suvalkuose prasidėjo derybos tarp Lietuvos ir Lenkijos.

28. Rygoje pasirašyta sutartis, pagal kurią Lietuva ir Latvija sutiko pavesti nustatyti tarp jų sieną arbitražo komisijai, pirmininkaujant Didž. Britanijos piliečiui.

S p a l i s

1. St. Seimo nariai Čepinskis, Slezevičius, Vailokaitis ir Soloveičikas išvyko į Londoną, Paryžių ir Romą. Delegacijai pavesta kelti klausimą, kad būtų sustabdytas lenkų veržimasis į Lietuvos teritoriją ir kad Lietuvos valstybė būtų pripažinta de jure.

1. Suvalstybinta J. Naujalis įsteigta muzikos mokykla Kaune.

I JAV atvyko naujas Maskvos pasiuntinys, angliškai kalbąs A. Menšikov, kurį aerodrome sutiko Valstybės Departamento protokolo viršininkas W. Buchman.